

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VÝVOJ LIBANONSKÉHO ÚSTAVNÍHO PRÁVA

Karolína Hanzlová

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vývoj libanonského ústavního práva vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dne 26. 3. 2019 v Plzni

.....

Karolína Hanzlová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce JUDr. Tomáši Pezlovi za cenné rady a připomínky, které mi v průběhu zpracování práce poskytl. Mé poděkování rovněž patří Mgr. Adéle Bahenské, Ph.D. a Mgr. Veronice Kramárekové, Ph.D. za poskytnutí doporučení týkajících se lingvistických aspektů práce.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Historické okolnosti vzniku Libanonské republiky.....	4
2.1 Situace v regionu a politické uspořádání před 1. světovou válkou	4
2.1.1 Náboženské a etnické skupiny v Libanonu a vztahy mezi nimi	5
2.2 Velký Libanon jako francouzský mandát.....	9
2.2.1 Poválečné uspořádání	9
2.2.2 Vztah Libanonu a Sýrie	11
2.2.3 Státní a veřejná správa	13
2.3 Vyhlášení Libanonské republiky 23. 5. 1926	14
3. Ústava 1926.....	15
3.1 Vliv Francie na podobu Ústavy.....	15
3.2 Rozdělení moci.....	18
3.3 Forma vlády.....	19
3.4 Autonomie: Pravomoci Francie ve vztahu k Libanonu.....	20
3.4.1 Ústavní vývoj v letech 1926 – 1936	20
3.4.2 Kritický rok 1936.....	22
4. Politický vývoj mezi lety 1936 – 1945.....	24
4.1 Přítomnost evropských mocností v Libanonu během 2. světové války	24
4.2 Formální uznání nezávislosti a volby 1943	25
4.3 Národní pakt 1943	27
5. Konfesní princip organizace politických stran a jejich vliv na společenské dění	30
5.1 Volební systém	31
5.2 Faktory vedoucí k politické nestabilitě.....	32
5.2.1 Bišár al-Chúrí (1943 – 1952).....	33
5.2.2 Kamíl Šam'ún (1952 – 1958)	34

5.2.3 Fuád Šiháb (1958 – 1964).....	37
5.2.4 Charles Helou (1964 – 1970).....	38
5.2.5 Sulajman Franžíje (1970 – 1975).....	40
5.3 Strany občanské války a jejich vzájemné vtahy	42
6. Stabilizace a ústavní vývoj po skončení občanské války	45
6.1 Tá'ífská dohoda 1989	45
6.1.1 Okolnosti uzavření Tá'ífské dohody.....	45
6.1.2 Ústavní změny	46
6.1.3 Uspořádání vztahů s Izraelem a Sýrií	50
7. Politický vývoj po roce 1989 do současnosti	52
7.1 Přítomnost izraelských a syrských jednotek.....	52
7.1.1 Izrael a Hizballáh v jižním Libanonu	52
7.1.2 Vliv Sýrie na poválečný vývoj.....	53
7.2 Politická krize 2005-2008 a Doha Agreement	55
7.2.1 Atentát a jeho důsledky.....	55
7.2.2 Červencová válka a následná krize	57
7.3 Působení strany Hizballáh	58
7.4 Pokusy o politickou stabilizaci od roku 2010 do současnosti	59
8. Závěr.....	63
Resumé	65
Prameny.....	67

1. Úvod

O problematiku právního systému a státního zřízení Libanonské republiky se zajímám téměř dva roky. Během mé první návštěvy této země mě překvapila rozmanitost libanonské společnosti a výjimečný charakter země, v porovnání s jinými arabskými zeměmi regionu Blízkého východu. Tato země si bezpochyby od počátku své existence prošla komplikovaným ústavním vývojem ve spojitosti s dalšími historicko-sociologickými faktory, v jejichž důsledku se její obyvatelé ocitají v nelehkých životních situacích. Dojmy, které ve mně Libanon zanechal, mě donutily začít se o tuto zemi zajímat hlouběji, a rozhodla jsem se své poznatky zpracovat do své diplomové práce. Dospěla jsem k názoru, že nejnávštěvnějším postupem bude zkoumat jej z pohledu ústavního práva, tedy právního odvětví, které je pro existenci státu klíčové, a efektivně tak vystihne podstatu právního systému a charakter státu i jeho společnosti. Důvodem pro výběr tématu práce byl neposlední řadě také nedostatek prostoru jak v české odborné, tak mediální sféře, který je Libanonu věnován. V odborném prostředí byla problematika tohoto státu dosud zpracována českými i zahraničními autory pouze partikulárně se zaměřením na zcela konkrétní téma či časové období. Upřímně tedy doufám, že má práce přinese nový pohled na toto téma z jiného úhlu a komplexněji, než jak je to doposud.

Cílem mé práce je tak v historických a politologických souvislostech představit přehled nejvýznamnějších právních předpisů, které tvoří ústavní právo Libanonské republiky od jejího vzniku až do současnosti a objasnit, jaké okolnosti vedly k jejich přijetí. Protože se Libanon v podstatě odjakživa nacházel ve sféře vlivu jiných státních útvarů, tak jejich působení ovlivnilo i podobu právního řádu. Moje práce tedy rovněž uvádí, které státy přispěly k přijetí určitých právních předpisů, nebo se jinak podíleli na jejich vzniku. A v důsledku také poukazují na nedostatky přijaté právní úpravy, případně k jakým komplikacím by mohly v budoucnu vést.

Cílem práce ovšem není uvést vyčerpávající výčet všech pramenů ústavního práva, což by byl úkol vzhledem k jazykové bariéře a dostupnosti těchto pramenů značně obtížný, a navíc nevystihující podstatu této práce. Stěžejním záměrem je uvést prameny svým obsahem nejdůležitější pro ústavní vývoj státu.

K dosažení cílů práce analyzuji a interpretuji prameny ústavního práva s pomocí pramenů historických k dosažení co největší komplexnosti, vzhledem k silné provázanosti historických, společenských a politických faktorů. Práce čerpá jak z pramenů primárních, tak pramenů sekundárních. V případě primárních pramenů se práce řídí dostupnými anglickými či francouzskými překlady originálů z odborných zdrojů, ovšem zřídka ze zdrojů vládních či státních, ve kterých se překlady ve většině případů nepodařilo dohledat. K zajištění co největší věrohodnosti anglických překladů primárních pramenů, jsem jejich užití průběžně konzultovala.

Při přepisu arabských termínů a jmen postupuji podle pravidel, kterými se ve svých publikacích řídí Prof. PhDr. Luboš Kropáček, CSc., (Duchovní cesty islámu, 2003) ovšem v některých případech, zachovávám úzus přepisu daného výrazu, zejména maronitských jmen, která jsou ovlivněna francouzštinou, či místních označení a upřednostňuji tak srozumitelnost nad lingvistickou korektností.

Pro prohloubení svých znalostí a podrobnější seznámení se se současnou politickou situací jsem v srpnu a září roku 2018 realizovala výzkum prostřednictvím stáže na Velvyslanectví České republiky v Bejrútu.

Vývoj ústavního práva představuji na základě chronologického sledu historických událostí, které vedly ke změnám, tak aby byla jasná jejich souvislost. Po úvodu tedy následuje kapitola s názvem Historické okolnosti vzniku Libanonské republiky, která pojednává o uspořádání v regionu před první světovou válkou a uvádí některé důležité události na území dnešního Libanonu, které souvisejí i s pozdějším vývojem. Druhá kapitola se dále zabývá poválečným uspořádáním, vznikem francouzského mandátu nad Velkým Libanonem, který zanikl v roce 1926 s počátkem Libanonské republiky.

V třetí kapitole se věnuji zásadnímu prameni libanonského ústavního práva, tedy Ústavě. V této kapitole rozebírám jednotlivé články, jejich obsah a také vliv Francie na její podobu a pravomoci, kterými i po vzniku republiky disponovala a zasahovala tak do autonomie země.

Druhá světová válka měla pro Libanon zásadní význam, jak popisují ve čtvrté kapitole, vzhledem k tomu, že si svou spoluprací s exilovou francouzskou vládou zajistila po skončení války příslib nezávislost na Francii, její dosažení

ovšem nebroběhlo bez komplikací. V samostatné podkapitole se také zabývám Národním paktem, významným pramenem ústavního práva, který souvisel se zrušením mandátu a zároveň politickým kompromisem mezi muslimy a křesťany. Problematice principu politického konfesionalismu, který je charakteristickým prvkem libanonské společnosti a politiky se věnuji v páté kapitole, zejména tedy specifickým rysům volebního systému a faktorům, které vedly k politické nestabilitě, jež v důsledku vyústily v dlouhou občanskou válku. V práci se snažím vyhnout se samotné občanské válce, protože její průběh není pro mou práci stěžejní a navíc je velice komplikovaný. Pro mou práci je především klíčové, jaké strany se jí zúčastnily, a jaký byl výsledek. Ukončení války je spojeno s dalším důležitým dokumentem, který rozebírám v samostatné kapitole tzv. Táífská dohoda. Opět se detailně zabývám jejím obsahem a důsledky jejího přijetí.

Poslední kapitola se věnuje období po uzavření Táífské dohody v roce 1989 až do současnosti. V této době došlo ke stažení vojsk Státu Izrael, který se do občanské války také zapojil, stejně jaké vojska Sýrie, která ovšem stát opustila až v souvislosti s tzv. Cedrovou revolucí v roce 2005, následované dalším obdobím politické nestability ukončené až Dohodou z Dauhá v roce 2008. Samostatnou podkapitolu věnuji politické straně Hizballáh, která je velice významným a kontroverzním politickým uskupením. Poslední podkapitola mé práce se věnuje snahám o stabilizaci v posledních přibližně 10 letech.

2. Historické okolnosti vzniku Libanonské republiky

Libanonská republika se nachází v regionu Blízkého východu, dříve známém jako Levanta nebo Syropalestina. Její rozloha lehce přesahuje 10 000 km² a hranice na západě tvoří přibližně 200 km dlouhé pobřeží Středozemního moře, ze severu a východu sousedí ze Sýrií a na jihu se Státem Izrael. Její území je převážně tvořeno kopcovitou a hornatou krajinou – pohoří Libanon a Antilibanon, nížiny se nacházejí pouze při pobřeží a v údolí Biká¹. Odjakživa se tento region nacházel ve sféře vlivu větších státních celků, které území buď úplně, nebo alespoň částečně ovládaly. Tato kapitola seznamuje s územím, kde se dnešní Libanonská republika nachází a pojednává o jejím přerodu z provincie Osmanské říše na francouzský mandát a jeho vnitřním uspořádání. Pro úplnost a politickou návaznost jsou zmíněny i nejdůležitější mezníky vývoje tohoto území z doby před Osmanským impériem.

2.1 Situace v regionu a politické uspořádání před 1. světovou válkou

Na přelomu 19. a 20. století je stále dominující mocností nad regionem Blízkého východu Osmanská říše, která se ovšem musí vyrovnávat s územními ztrátami i poklesem politického vlivu. V této době již ovládá pouze zlomek z území, které jí náleželo v době největšího rozmachu. Mimo jiné se jedná i o oblast Libanonu a jeho sousední regiony Palestinu, Damašek a Aleppo².

Na tomto místě je třeba nastínit historický vývoj předmětného území a zásadní momenty, které zapříčinily sled dalších událostí odehrávajících se v Libanonu, starověkem počínaje. Tehdy území obývali Fénicičané, známí především pro svou zdatnost v rozvíjení námořního obchodu³. Jejich vojenská zdatnost ovšem nepředčila Perskou říši, která území uchvátila v 6. století př. n. l. Tato říše byla zničena Alexandrem Makedonským, po jehož smrti následovalo rozdělení dobytého území, kdy se Libanon stal součástí Seleukovské říše. V 1. století př. n. l. byla říše dobytá Římany, kteří z Libanonu a dalších území vytvořili římskou, později byzantskou provincii Sýrie. Mezi lety 634 a 641 n. l. o toto

¹ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 4.

² SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. s. 44.

³ Zajímavostí je, že dodnes se někteří obyvatelé Libanonu považují za potomky Fénicičanů.

území usilovali Arabové, kteří jej nakonec získali, a od té doby byl Libanon jako součást provincie Sýrie prakticky až do roku 1918 pod správou islámských říší⁴.

První islámskou říší, která kontrolovala provincii Sýrie, byl Umajjovský chalífát, jehož vládce sídlil v nedalekém Damašku, následován Abbásovským chalífátem. Ten se od počátku 9. století potýkal se slábnoucí mocí panovníka spojenou se vznikem samostatných knížectví a království v rámci říše. Některé z těchto více či méně autonomních útvarů zasahovaly i na území severní a jižní Sýrie. Od 10. století kontroluje Sýrii, včetně Libanonu Fátimovský chalífát, ovšem na počátku 11. století přebírají kontrolu turkmenské klany a v roce 1086 se provincie stává součástí Seldžucké říše, jejíž místodržící sídlí v Aleppu. Po smrti místodržícího si území rozdělují jeho dva synové, jeden sídlí v Aleppu, druhý v Damašku a zůstávají věrni seldžuckému sultánovi vládnoucímu v Isfahánu. V roce 1183 obsazuje Aleppo zakladatel dynastie Ajjúbovců, který svrhl posledního Fátimovského chalífu v Káhiře a také bojoval v křížových výpravách. Po jeho smrti si vládu nad jednotlivými syrskými regiony rozdělili členové dynastie, kteří požívali značné vnitřní autonomie vůči centrální vládě, která byla ukončena nájezdy Mongolů. Mezitím převzali moc v Káhiře Mamlúkové, kteří obnovili Abbásovský chalífát a ovládli i Sýrii. V roce 1379 se do té doby malé turecké knížectví v západní Anatolii stává Osmanským sultanátem a v roce 1516 dobývá Sýrii⁵.

2.1.1 Náboženské a etnické skupiny v Libanonu a vztahy mezi nimi

Osmanská říše se v období svého územního rozmachu rozkládala v oblasti Iráku, Arábie, Sýrie i Egypta a její suzerenita se rozpínala podél pobřeží severní Afriky až do Maroka⁶. Není tedy divu, že jednou z charakteristických prvků říše byla značná heterogenost náboženských a etnických skupin a kulturní a politický pluralismus. V roce 1900 žilo na území říše více než 14 národnostních skupin rozdělených do náboženských společenství tzv. milletů⁷.

V Libanonu, potažmo v celé provincii Sýrie se tyto charakteristické prvky promítaly v tamější společnosti následovně. Centrální vláda v Istanbulu byla sice pokračovatelkou sunnitské větve islámu, ke které se klonila i většina

⁴ Výjimku tvoří období křížových výprav mezi lety 1098 – 1219 a období mezi lety 969 – 1085, kdy Byzantská říše ovládala Antiochii.

⁵ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 4-10.

⁶ Tamtéž. s. 10.

⁷ SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. s. 43-44.

populace, ale na území Sýrie žili i příslušníci šíitské větve. Jejich přítomnost vycházela především z vlády Fátimovců v této oblasti a její počátek tedy sahá do 11. století. Od této dynastie totiž odvíjí svůj původ šíitská sekta ismáilité, od nichž se v této době oddělila další skupina šiitů známí jako drúzové. Ti obývali především pohoří Libanon⁸ a jižní část údolí Biká a pro jihosyrskou oblast, kterou obývali, se vžil název Džabal Drúz⁹. Další sekty, které se pohybovaly v Sýrii, byly isná ašaríja¹⁰ a alawité. Mezi lety 969 a 1085 ovládá Byzantská říše Antiochii a vyvíjí snahu kontrolovat údolí řeky Orontes¹¹, ze kterého pod vlivem špatných vztahů s byzantskými křesťany odchází syrská křesťanská sekta maronitů, a usazurovněž v oblasti pohoří Libanon¹². V krátkém období křížácké nadvlády¹³ maronité vstupují do unie s římskokatolickou církví, čímž dochází k postupné latinizaci komunity a navázání vztahů se západním světem¹⁴.

Osmané se tedy ve chvíli, kdy dobývají Sýrii a přejímají správu nad jejím územím, musí zorientovat v poměrně komplikovaných vztazích mezi skupinami obyvatel v tomto regionu. Jsou jimi vedle výše zmíněných také turkmenské klany reprezentující sunnitský islám, které podporovali migraci maronitů ze severního pohoří Libanon do Keserwánu¹⁵. Jih provincie obývali drúzové, jejichž rebelii a hegemonii Osmané ukončili v 16. století a příslušníka místní rodiny Ma'an¹⁶ jmenovali správcem území a výběřčím daní. Tato rodina rovněž podporovala maronitskou migraci do oblasti Šúf obývané drúzy¹⁷. K územní expanzi maronitů

⁸ Objevuje se také pod názvem Hora Libanon nebo Horský Libanon, v zahraniční literatuře Mont Liban, Džabal Lubnán.

⁹ GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 297.

¹⁰ Známa také pod označením dvanáctníci. JÍRŮ, Lucie. *Vliv šíitského duchovenstva na politiku a společnost*. s. 32.

¹¹ Řeka al-Ásí.

¹² SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 11-13.

¹³ Viz poznámka 4, drúzové stály v křížových výpravách na straně muslimů – GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 296.

¹⁴ GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 193.

¹⁵ Toto území leželo strategicky na sever od Bejrútu, a mělo přístup k cestám vedoucím jak do Bejrútu, tak do Damašku. Mezi rodiny, které sem v 16. století migrovaly, patřila mimo jiné rodina Chazín, která byla politicky aktivní v 17. a 18. století a rodina Džumajjil, jejíž člen Pierre Džumajjil byl vůdcem politické strany Katáib – SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 14.

¹⁶ V literatuře se uvádí i přepis Ma'an, Ma'an. Nejznámějším panovníkem/správcem byl Fachreddín (Fachruddín, Fakhr ad Dín), některými Libanonci považován za zakladatele moderního libanonského státu, napomohl otevření země, import technologií, rozvoj obchodu, vliv křesťanských misí a náboženské tolerance. GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 297.

¹⁷ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 13-15. Dalšími významnými rodinami byly Tanúch, Arslan, Džunblát, které jsou známé díky svým politickým aktivitám.

docházelo především za účelem pěstování a obchodu s hedvábím¹⁸. Od roku 1697 do roku 1841 správu drúzských území i Keserwánu vykonávala rodina Šiháb, jejíž členové na konci 18. století konvertovali od sunnitského islámu k maronitskému křesťanství¹⁹. Jednomu z nich, Baširovi II. se podařilo ke spravovanému území připojit i pohoří Libanon. S tím došlo i ke změně titulu vládce, kterým byl „emír pohoří Libanon“ či „emír Libanonu“.²⁰

S počátkem 19. století docházelo ke zhoršování vztahů a to jak uvnitř maronitské komunity, tak mezi maronity a drúzy, ke kterým přispělo zejména politické napětí vyvolané egyptskou přítomností v regionu²¹, a které vyústilo v otevřený konflikt v roce 1840. Došlo k přímé intervenci západních mocností²² a v roce 1843 bylo pohoří Libanon rozděleno na dvě správní oblasti²³ - jižní drúzskou a severní maronitskou spravované každá prefektem, kteří podléhali nadřízenému guvernérovi v Bejrútu²⁴. Cesta z Bejrútu do Damašku tvořila hranici mezi nimi²⁵. Jedná se o historický okamžik, kdy se součástí správy v Libanonu poprvé stal princip politického konfesionalismu²⁶. Ani toto řešení ale nebylo uspokojující pro všechny strany a v následujících letech došlo k revizi správy. V obou oblastech byli jmenováni zástupci, jeden pro křesťany žijící na jihu a jeden pro drúzy žijící na severu a k oslabení moci feudálů byly vytvořeny rady v každé z nich²⁷.

I přes tato opatření došlo k dalšímu ještě většímu konfliktu v roce 1860, který vedl k zavraždění přibližně 11 000 místních křesťanů drúzy, a vyvolal násilí

¹⁸ GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 196.

¹⁹ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 13-15, nejvýznamnějším představitel Šihábovců byl emír Bašír II. GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 298.

²⁰ SALIBI Kamal, S., *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 68.

²¹ Během vlády Bašira II. v 30. letech 19. století došlo k egyptskému tažení do Sýrie, kdy Muhammad Alí připojil provincii ke svým državám a Bašír II. mu byl podřízeným vazalem a guvernérem se stal Ibrahím Paša. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*, s. 134. V květnu roku 1840 se uskutečnilo velké protiegyptské povstání v Libanonu, které Ibrahím Paša potlačil, v té době se snažili britští představitelé obrátit drúzy a Šihábovce proti Baširovi II. a slibovali maronitům vytvoření autonomního emirátu. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí* s. 133- 135.

²² Každá z evropských velmocí podporovala jinou skupinu – Francie podporovala maronity, Rakousko katolíky, Rusko řecké ortodoxní křesťany, Velká Británie drúzy. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 199.

²³ Zvané kaymakate, lieutenancies, qa'imaqam, místodržitelství – SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 15.

²⁴ Tento plán vypracoval rakouský kancléř Metternich – GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě* s. 300.

²⁵ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 199.

²⁶ GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 198-199.

²⁷ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 199.

i v dalších částech Sýrie. Tyto události nezůstaly bez povšimnutí Francie, která se jako hlavní představitel Římskokatolické církve v Evropě považovala za ochránce maronitů. Její jednotky se vylodily v Bejrútu s úmyslem zakročit v drúzském Šúfu. Zároveň její představitelé iniciovali svolání konference v Bejrútu k projednání nového uspořádání pohoří Libanon. Výsledkem této konference bylo vydání Organického statutu²⁸ 9. 6. 1861, který zavedl nový způsob správy. Dvou správním oblastem nyní odpovídala jedna mutasarrifija²⁹ v čele s osmanským křesťanským správcem³⁰ jmenovaným v Istanbulu se souhlasem evropských mocností³¹. Území bylo dále rozděleno na 7 nižších správních jednotek a vznikla Administrativní rada, jejíž členy tvořili představitelé jednotlivých konfesí. Po úpravách v roce 1864 v ní zasedali 4 maronité, 3 drúzové, 2 řeckoortodoxní křesťané, 1 řeckokatolík, 1 sunnita a 1 šíita³².

Tento způsob správy, který přetrval až do roku 1915, zajistil v pohoří Libanon řádnou správu, sociální a obchodní rozvoj a probouzení arabské kultury. Zároveň začalo docházet k migraci obyvatel z venkova do měst, zejména do Bejrútu a dalších přímořských center³³, ale zároveň i do zámoří³⁴. Na přelomu století tak již maronité svou přítomností ovládali Bejrút, Tripoli, Sidon, Tyre a jejich přilehlé oblasti náležející do vilájetu³⁵ Bejrút a údolí Biká, které bylo součástí vilájetu Damašek³⁶.

²⁸ Fr. Reglement organique, ar. An- Nizám al-Asási, revidován v roce 1864. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 16.

²⁹ Jednalo se o privilegovaný autonomní sandžak. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 16.

Tedy stupeň správy dle administrativního rozdělení Osmanské říše. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 26.

První podstupeň vilájetu a její území se oproti dvěma původním zvětšilo, ale nepatřili do ní města Bejrút, Tripoli a Sidon – TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon* s. 41.

³⁰ Prvním jmenovaným správcem byl arménský katolík z Istanbulu Dawúd Paša, který všestranně podporoval rozvoj v regionu. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 313.

³¹ Těmito mocnostmi byly Velká Británie, Francie, Rusko, Rakousko, Prusko a Itálie GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 200.

³² GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 201. V tomto roce došlo k revizi, podle původního plánu to byli 2 představitelé z každé konfese.

³³ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 16-17. V roce 1840 žilo v Bejrútu 10 000 obyvatel, v roce 1863 už 70 000, v témže roce byla také dokončena silnice mezi Bejrútem a Damaškem budovaná francouzskou společností – GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 209 -210. A v roce 1895 vznikla na stejné trase železnice GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 311.

³⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 47. Mezi rokem 1860 a první světovou válkou asi třetina obyvatel pohoří Libanon opustila zemi.

³⁵ Označení pro provincii jako stupeň správy dle administrativního rozdělení Osmanské říše – GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 26.

³⁶ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 26.

2.2 Velký Libanon jako francouzský mandát

2.2.1 Poválečné uspořádání

Po porážce Osmanské říše v První světové válce došlo na dělení jejího netureckého území mezi vítězné Spojence. Ovšem už během války uzavírala Velká Británie dohody o předmětném území s několika stranami a po prohře Centrálních mocností musela upřednostnit některé strany před druhými. V první řadě uzavřela již v roce 1916 tzv. Sykes-Picotovu dohodu s Francií, podle které měla Velké Británii připadnout větší část Mezopotámie a to vilájety Bagdád a Basra, dále jižní část vilájetů Bejrút, Damašek a Palestina se zamýšleným mezinárodním statusem. Francie pak podle dohody měla nárok na vilájety Mosul, Aleppo a severní část zmíněných vilájetů Bejrút a Damašek. Ve vnitrozemí Sýrie měl vzniknout nezávislý arabský státní útvar pod dohledem Francie. Už během posledních měsíců války, kdy Británie okupovala většinu Mezopotámie i Palestinu bylo nasnadě, že území bude rozděleno jinak.

Mezitím se Británie věnovala svým dalším spojencům, kterým přislíbila území rozpadající se říše. Byli jimi wahhábovský emír z Rijádu Ibn Saúd, šaríf Husajn z rodu Hášimovců vládoucí v Mekce³⁷ a Světová sionistická organizace s požadavkem zřízení židovské národní domoviny³⁸. Několik měsíců před koncem války Velká Británie s pomocí jednotek šarífa Husajna vytlačila osmanské složky ze Sýrie a šarífův třetí syn Fajsál vstoupil do Damašku, kde jménem svého otce vytvořil arabskou vládu a později byl prohlášen králem Sýrie³⁹. Ve světle těchto událostí se Velká Británie a Francie dohodly na změnách původní dohody. Francie vyměnila vilájet Mosul za většinový podíl v Turecké ropné společnosti, dále jí bylo přiděleno celé území od Eufratu až po Středozemní moře jako mandát Spojených národů. Velké Británii připadla celá Mezopotámie a jižní část vilájetů Damašek a Bejrút, později nazývané Palestina a Zajordánsko, a dále severní pásmo pouští Arabského poloostrova⁴⁰.

Mezitím probíhala jednání mezi Francií a představitelem maronitů patriarchou Eliasem Hoyekem, ale také mezi Fajsalem a Administrativní radou Libanonu. V dubnu roku 1919 vyhlásila tato rada nezávislost Libanonu jako demokratického zřízení se zajištěním práv menšin a svobody vyznání. Dohody

³⁷ Komunikace s šarífem Husajnem a Velkou Británií dokládá tzv. MacMahonova korespondence.

³⁸ Balfourova deklarace.

³⁹ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 20-25.

⁴⁰ Tamtéž. s. 20-25.

mezi tehdejšími francouzskými premiéry, kterým byl Georges Clemenceau, a Fajsalem vypadaly nadějně a pro existenci Libanonu pozitivně. Fajsal uznal nezávislost a územní celistvost v rámci francouzského mandátu. Mimo jiné se osud Libanonu snažili ovlivnit i jiné skupiny obyvatel, jako například šiité, kteří v dubnu roku 1920 vyhlásili v regionu Džabal ʿÁmil nezávislý kraj spojený se syrskou federací⁴¹.

Na jaře roku 1920 se v San Remo konala konference, projednávající poválečné uspořádání na Blízkém východě. Rozhodujícími faktory pro rozdělování území byly především ropa a významné koridory. Ačkoliv tedy v Sýrii již kraloval Fajsal I., na základě Dohody ze San Remo se stalo její území, včetně Libanonu, francouzským mandátem⁴². Nová francouzská vláda nedostála závazků svých předchůdců, zabránila dalším jednáním mezi Fajsalem a Administrativní radou Libanonu, která byla rozpuštěna a její členové odsouzeni za korupci⁴³. Následně Francie poslala své jednotky z Bejrútu do Sýrie a donutila Fajsala opustit zemi. Británie pak svému spojenci poskytla kompenzaci v podobě Iráckého království⁴⁴.

Libanon byl tedy podle Dohody ze zmíněné konference součástí mandátu Spojených národů pod francouzskou správou, který měl oblast připravit na nezávislost. Situace na Blízkém východě se ale nepodobala tomu, co předcházelo vzniku států v Evropě. Obyvatelstvo mandátu nespojovalo žádné národní uvědomění⁴⁵, na základě kterého by vznikly národní státy. Vazby ve společnosti tvořily tradiční vztahy založené na loajalitě, které si ovšem mnohdy navzájem odporovaly. Jedinou skupinou, která uměla dát najevo své jasné a konzistentní požadavky, jež si uměla vyargumentovat, byli maronité, kterým byli Francouzi ochotni naslouchat a vyjít jim vstříc. Tímto požadavkem bylo vytvoření Velkého Libanonu, státu, ve kterém by si maronité vládli nezávisle na zbytku provincie Sýrie.⁴⁶ Již tehdy spatřovala Francie riziko v takovém uspořádání, vzhledem k tomu, že i když tvořili maronité v pohoří Libanon náboženskou většinu,

⁴¹ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 77-78.

⁴² SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 20-25. Oficiální udělení mandátu Radou Společnosti národů 24. 7. 1922. HABACHY, Saba. The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution. *The American Journal of Comparative Law* s. 597.

⁴³ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 79.

⁴⁴ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 25.

⁴⁵ Kromě panarabismu

⁴⁶ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 25-26.

v zamýšleném státě by i s ostatními s křesťany byli vůči muslimům v populační nevýhodě. I přesto na základě jejich požadavků vyhlásil francouzský Vysoký komisař generál Henri Gouraud v Bejrútu nařízením č. 318 ze dne 31. 8. 1920⁴⁷ s účinností 1. 9. 1920⁴⁸ na území bývalé libanonské mutasarrifji, a osmanských vilájetů, včetně přístavních měst, stát Velký Libanon⁴⁹.

2.2.2 Vztah Libanonu a Sýrie

V Sýrii čekal Francii stejný úkol jako v Libanonu - rozhodnout, jak s jejím územím naložit. Výsledkem bylo vytvoření čtyř státních útvarů podle regionálních a etnicko-náboženských faktorů a vznikl tak stát Aleppo, Damašek, Džabal Drúz a Alawitský stát. První dva v následujícím období vytvořili stát Sýrie, později Syrskou republiku, která anektovala zbylé dvě části⁵⁰.

Ačkoliv se protagonisté libanonské samostatnosti dovolávali existence starověkých civilizací a jejich historické kontinuity s Velkým Libanonem, z výše uvedených faktů je zřejmé, že Libanon vznikl uměle z vůle koloniálních evropských států, podobně jako jeho sousedé, ačkoliv byla jeho existence iniciována skupinou jeho obyvatel. A protože byl Libanon až do roku 1920 integrální součástí Sýrie, a i v následujících letech byly na administrativní úrovni stále silně spojeny, tak se vztah těchto dvou států stal významným předmětem politických diskuzí, které jsou aktuální i v současnosti.

Výrazným předmětem sporu ve vztahu k Sýrii byly zejména 4 bývalé osmanské správní oblasti⁵¹, které byly původně syrské, a které byly k pohoří Libanon připojeny a tím daly vzniknout Velkému Libanonu, jehož rozloha byla ve výsledku přibližně třikrát větší než původní pohoří Libanon⁵². Tyto oblasti měly populační převahu nad zbytkem území, byly ekonomicky samostatnější díky bohatším zdrojům a byly obývané především muslimy. S připojením přístavních měst k Velkému Libanonu přišly také velké finanční ztráty, protože tato města byla silně ekonomicky závislá na syrském vnitrozemí. Vznik státu Velký Libanon pod francouzským mandátem tak vyvolal odpor jak muslimské části obyvatelstva,

⁴⁷ Ministry of Justice. Republic of Lebanon. *The Ministry*.

⁴⁸ Stalo se tak necelé čtyři měsíce po konferenci v San Remo a necelé dva měsíce po vyhnání krále Fajsala ze Sýrie. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 26.

⁴⁹ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 26-27.

⁵⁰ Tamtéž. s. 26.

⁵¹ Hasbaja, Rašayja, Ba^calbak, Akkar – TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 80.

⁵² SKALNÍK, Petr. Libanon na cestě k suverenitě a plné nezávislosti s.60.

a to nejen ve zmíněných anektovaných oblastech, tak i části křesťanské, protože ne všichni křesťané, potažmo maronité souhlasili s tímto uspořádáním. Mandátní správa byla kritizována z obou stran, muslimové navíc nesouhlasili s rozdělením Sýrie a požadovali znovu připojení nebo úplnou samostatnost, což vyjádřili i v prohlášení *Mémorandum de Protestation des Populations des Territoires Annexés* v roce 1921 a poukazovali na ekonomickou, finanční a správní diskriminaci. Naopak křesťané ve vytvoření vlastního státu spatřovali realizaci svého práva na sebeurčení. Ovšem ani křesťané nebyli jednotní a tak se ve společnosti vytvářely skupiny přívrženců, kteří prosazovali různé varianty správy a uspořádání. Bohaté a významné maronitské rodiny z Bejrútu a pohoří Libanon tvořili skupinu arabských federalistů, kteří podporovali myšlenku Arabského království v Damašku a nezávislého arabského státu. Mnoho řeckokatolických a ortodoxních křesťanů se přiklánělo k federálnímu uspořádání v rámci nezávislé Sýrie. Vyhranění zastánci protekcionismu požadovali připojení Libanonu přímo k Francii po vzoru Alžírsku. Umírněnější z nich volili alespoň ochranu před okolními arabskými zeměmi. Další skupina se hlásila k libanonské nezávislosti, a to jak na Francii, tak na Sýrii. Patřili k nim zejména členové Libanonské unie, která prosazovala nezávislost a neutralitu Libanonu již od počátku první světové války. Některé skupiny obyvatel byly spokojeni se stávající situací⁵³.

Debata o tom, jaká by měla být finální podoba Libanonu, probíhala celých 15 let až do vzniku republiky. Předmětem diskuzí v tomto období byly zejména severní a jižní hranice. Už v roce 1921 zvažovala Francie odloučení a znovu připojení přístavního města Tripoli k Sýrii, a později i regionů Akkar a Biká. Takový krok by křesťanům zajistil početní převahu nad muslimy a teoreticky tak přispěl k uklidnění situace v zemi. S modelem „Středního Libanonu“ či „Malého Libanonu“ by se ovšem Tripoli stalo syrským konkurentem Bejrútu, což bejrútská křesťanská buržoazie nemohla dovolit, a tak změna nebyla realizována⁵⁴. Šiitská komunita podporovala spíše koncept Velkého Libanonu, protože připojení k Sýrii by pro ně znamenalo, že by se stali ještě menší ohroženou menšinou⁵⁵.

Jižní hranice byla definitivně upravena v březnu roku 1923 na základě dohody Velké Británie a Francie, které předcházely i návrhy Světové sionistické

⁵³ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 81-84.

⁵⁴ Tamtéž. s. 86.

⁵⁵ JÍRŮ, Lucie. *Vliv šiiitského duchovenstva na politiku a společnost*. s. 32.

organizace. Dle jejího návrhu by území Palestiny bývalo zahrnovalo i libanonský Tyre a Džabal 'Ámil a rovněž syrské oblasti⁵⁶.

Se vznikem Velkého Libanonu tak mělo dojít k realizaci maronitských představ o křesťanském útočišti či domovině na Blízkém východě. Realita ovšem ukázala, že žádný z navrhovaných plánů nedokáže tyto představy, zejména z ekonomických důvodů, plně uskutečnit, a že koexistence muslimů a křesťanů bude pro budoucí vývoj státu klíčová.

2.2.3 Státní a veřejná správa

Na tomto místě je třeba rozvést poznámku zmíněnou v předcházející podkapitole o administrativním uspořádání Velkého Libanonu. Se svým nynějším sousedem měl nový státní útvar ještě mnohé společné a to i v rámci správy obou území. Celé území někdejší provincie Sýrie bylo francouzským mandátem v čele s francouzským Vysokým komisařem sídlícím v Bejrútu. Na území také platila stejný měna a celní správa⁵⁷. Vysoký komisař dále jmenoval Libanonského místodržícího, prvním byl Major Trabaud, který stál v čele moci výkonné, kterou dále tvořilo sedm direktorátů vedených řediteli a doplněnou francouzskými poradci. Vznikla nová patnáctičlenná Administrativní rada, která plnila především poradní funkci. Později se počet členů změnil na sedmnáct. Podíl zastoupení jednotlivých konfesí navazoval na model uplatňovaný v mutasarrifiji, a na všech postech tak byli zvýhodněni křesťané. Stáli v čele pěti direktorátů a tvořili deset členů Administrativní rady. V roce 1922 byla Administrativní rada přetvořena nařízením č. 1307 na částečně volenou třicetičlennou Reprezentativní radu, která se skládala z šestnácti křesťanů, třinácti muslimů a jednoho protestanta považovaného za neutrálního člena⁵⁸. Území Velkého Libanonu bylo na základě reformy Vysokého komisaře Maurice Sarraila rozděleno na jedenáct krajů a bylo usilováno o potlačení principu politického konfesionalismu⁵⁹. Rozhodnutím č. 2825 ze srpna roku 1924 bylo zakotveno libanonské občanství⁶⁰.

⁵⁶ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s.86.

⁵⁷ SALIBI Kamal, S., *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 27.

⁵⁸ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 105.

⁵⁹ Tzv. muháfaza (gubernorát) TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 88.

⁶⁰ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 106.

2.3 Vyhlášení Libanonské republiky 23. 5. 1926

Jak již bylo nastíněno výše, obyvatelé Libanonu se k existenci nového státního útvaru stavěli různě. Obecně jsou v zahraniční literatuře vymezeny dva velké proudy s protichůdnou představou označovány jako *Arabism* a *Lebanism*, nebo také arabský a libanonský nacionalismus, zjednodušeně řečeno se k první zmíněné hlásili muslimové a k druhé křesťané. Důsledkem soupeření obou táborů byl bojkot voleb a projednávání ústavy v letech 1922 a 1925 ze strany libanonských muslimů, což se projevilo i na návrhu ústavy, který bral v potaz převážně křesťanské vnímání libanonské entity⁶¹. Na konci roku 1925 rozhodl Vysoký komisař Henry de Jouvenel o vypracování návrhu ústavy Reprezentativní radou a dovršit tak vytvoření nového státu. Dne 16. 12. 1925 započalo projednávání návrhu, kterého se zprvu odmítli účastnit muslimští představitelé Reprezentativní rady, jejichž stanovisko sdíleli muslimové v několika městech a krajích. S určitými výhradami, které ovšem byly přehlíženy, nakonec svolili k účasti na rozpravách, které za necelý půlrok vedly k vytvoření finální podoby libanonské Ústavy a tak vytvoření Libanonské republiky 23. 5. 1926⁶².

⁶¹ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 15-16.

⁶² RONDOT, Pierre. Lebanese Institutions and Arab Nationalism. *Journal of Contemporary History*, s. 41. Účinnost od 24. 5. 1926. HABACHY, Saba. The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution. *The American Journal of Comparative Law*. s. 597.

3. Ústava 1926

Stěžejním pramenem ústavního práva Libanonu je bezesporu Ústava, jejímuž obsahu je věnována tato kapitola. Její vznik byl iniciován Francií jako mandátní mocí, která měla Libanon zdárně dovést k samostatnosti, a nepopíratelně se tak projevil její vliv na podobu textu Ústavy. Jak přesně k tomu došlo je představeno na následujících řádcích. Ústřední část kapitoly pojednává o struktuře Ústavy, rozdělení mocí a formě vlády v ní zakotvené. Závěrem je poukázáno na pravomoci, které si Francie prostřednictvím Ústavy vůči Libanonu zajistila, a jaký to mělo vliv na ústavní vývoj státu v následujících deseti letech do uzavření Francouzsko-libanonské dohody. Stěžejním pramenem pro tuto kapitolu je samotný text Ústavy, lépe řečeno jeho nejnovější překlad do angličtiny z počátku roku 2019 z vydavatelství Oxford University Press. Ústava prošla deseti novelizacemi, které se dotkly téměř všech článků, a které jsou pro uvedení do historických a politologických souvislostí zmíněny na příslušných místech v dalších kapitolách.

3.1 Vliv Francie na podobu Ústavy

Již dlouho před rozpadem Osmanské říše a vytvořením nových státních útvarů měla Francie v Levantě svoje zájmy, a jak bylo naznačeno výše, v devatenáctém století zasahovala i do vnitřních záležitostí slábnoucí Osmanské říše.

Zpočátku se jednalo o záležitosti zejména obchodního charakteru, kdy Francie získala silné postavení v dálkovém obchodě s Osmanskou říší v 16. století v podobě kapitulačních privilegií, která se vztahovala na levantské přístavy, mezi nimi i Bejrút a Tripolis. Obchodní styky byly realizovány zejména nemuslimským obyvatelstvem říše a jejich předmětem byly především suroviny pro textilní a kožedělný průmysl⁶³, s počátkem 20. století potom hlavně hedvábí, ve stejné době začala Francie na území provincie Sýrie investovat do výstavby infrastruktury⁶⁴. Ruku v ruce s obchodními záležitostmi šly zájmy politické, kterých se také týkaly zmíněné kapitulace. Společnými protivníky obou zemí byly na mezinárodním poli Španělsko a Rakousko. V roce 1740 bylo do kapitulačních smluv zahrnuto i ustanovení, kterým byla Francie „uznána jako ochránce katolíků v Osmanské říši,

⁶³ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 20-25.

⁶⁴ Tamtéž. s. 311.

jakož i práv a výsad katolické církve ve svatých místech“.⁶⁵ Tím získává Francie vliv kromě sféry obchodní a politické, i ve sféře nábožensko-ideologické. Vytvoření mandátu tak utvrdilo pozici Francie v Libanonu a světilo jí úplnou kontrolu nad osudem země.

Na základě čl. 1 mandátní smlouvy měla Francie činit kroky vedoucí k nezávislosti Libanonu. V souladu s tímto ustanovením a v souvislosti s probíhajícím povstáním v Sýrii inicioval tehdejší Vysoký komisař Maurice Serrail vytvoření komise, která by konzultovala podobu Organického statutu⁶⁶ jako předchůdce budoucí Ústavy s představiteli libanonských náboženských společností pomocí dotazníkového šetření. Celá akce ovšem nemohla mít očekávaný efekt, vzhledem k tomu, že velká část představitelů se účastnit nemohla, z důvodu negramotnosti, nebo nechtěla, s úmyslem vyjádřit svůj nesouhlas s autonomií Libanonu. Ti, kteří se účastnili, se vyslovili pro vytvoření republiky a prozatímní stanovení kvót pro obsazení parlamentu, ministerstev a státních úřadů. Tento požadavek se později promítl do obsahu čl. 12 Ústavy⁶⁷.

V předcházející kapitole zmíněnou Ústavodárnou radu jmenovanou Vysokým komisařem tvořenou členy Reprezentativní rady, významnými občany, místními autoritami a právníky⁶⁸, vedl Chebl Dammous⁶⁹, tajemníkem byl Michel Šihá⁷⁰, který spatřoval ideální vzor pro Libanon v britské nepsané Ústavě⁷¹. Mnohými autory je jeho role v přípravách návrhu Ústavy považována za klíčovou zejména z důvodu jeho blízkého kontaktu s Vysokým komisařem a libanonskými elitami⁷². K dalším členům rady patřili např. Petro Trád, Umar Da'úq, Chálid Šiháb, Jusúf Sálím, Chajr ad-Dín al-Adra,⁷³ podle tvrzení několika z nich byla

⁶⁵ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 29.

⁶⁶ Tento dokument měl podle mandátní smlouvy vzniknout maximálně do tří let od vzniku mandátu. French Mandate for Syria and the Lebanon. *The American Journal of International Law*. s. 177.

⁶⁷ FARHA, Mark. Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution s. 107. a Lebanon's Constitution of 1926 with Amendments through 2004.

⁶⁸ RONDOT, Pierre. Lebanese Institutions and Arab Nationalism. *Journal of Contemporary History*. s. 41.

⁶⁹ Objevuje se také transkripce Šebl Dammúz.

⁷⁰ Objevuje se také transkripce Michel Shiha či Chiha.

⁷¹ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 180.

⁷² Byl také prezidentem bejrútské burzy, viceprezidentem obchodní komory a vlastníkem novin Le Jour. FARHA, Mark. Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution. s. 108.

⁷³ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon* s. 90. a FARHA, Mark. Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution. s. 109.

úprava a redakce návrhu Ústavy v rukou právě Michela Šíhy, jehož podpis se i přímo nacházel pod několika články, zakotvujícími práva a povinnosti obyvatel.⁷⁴

Není tajemstvím, že podoba Ústavy byla od počátku primárně inspirována v té době platnou ústavou francouzské třetí republiky z roku 1875. Nepřímo byla také ovlivněna ústavami, které byly rovněž francouzským vzorem zasaženy, a to belgickou a egyptskou Ústavou z let 1830 a 1923⁷⁵. Tato inspirace francouzským rovnostářstvím a republikanismem se zřetelně promítla v článcích 7, 8, 9 a 12, které zakotvují práva a povinnosti občanů⁷⁶, konkrétně pak rovnost před zákonem a rovnost v občanských a politických právech a povinnostech (čl. 7)⁷⁷, záruku osobní svobody a zásady *nullum crimen sine lege* a *nulla poena sine lege* (čl. 8), svobodu myšlení, náboženského vyznání a víry a právo svobodně projevat své náboženství, aniž by byl rušen veřejný pořádek (čl. 9) a dále zákaz diskriminace v přijímání státních zaměstnanců (čl. 12)⁷⁸.

Specifika skladby libanonské společnosti byla zohledněna v článcích 9, 10 a 95, které zaručují, že bude respektován systém práva personálního statusu a náboženské zájmy jednotlivce, bez ohledu na to, o jaké náboženství se jedná (čl. 9). Také zakotvují svobodné vzdělávání, za předpokladu, že nebude rušen veřejný pořádek, narušovány mravy a důstojnost náboženství či víry, a zajišťuje právo náboženských společností zakládat vlastní školská zařízení v případě, že vyhovují stanoveným obecným požadavkům (čl. 10). Rovněž dočasně zabezpečují spravedlivé zastoupení náboženských společností na všech politických postech (čl. 95)⁷⁹. Tyto tři články jsou tedy všechny dotčeny principem politického konfesionalismu a prvky politicko-spoločenského uspořádání ještě z osmanské nadvlády.

Posledně jmenované ustanovení bylo i předmětem významné diskuze mezi členy Ústavodárné rady ve chvíli, kdy se šiitský zástupce Subhí Hajdar vyslovil proti neurčité formulaci, ze které nebylo jasné, jak dlouho bude princip

⁷⁴ Konkrétně se jedná o články 6, 7, 8, 9. FARHA, Mark. Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution s. 109.

⁷⁵ HABACHY, Saba. The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution. *The American Journal of Comparative Law*. s. 599.

⁷⁶ Převzato zejména z francouzské deklarace lidských práv. HABACHY, Saba. The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution. *The American Journal of Comparative Law*. s. 599.

⁷⁷ Tento princip byl ve francii zakotven od roku 1789. HABACHY, Saba. The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution. *The American Journal of Comparative Law*. s. 598.

⁷⁸ FARHA, Mark. Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution s. 105. a Lebanon's Constitution of 1926 with Amendments through 2004.

⁷⁹ FARHA, Mark. Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution s. 105.

platit. Kvóty pro obsazení politických funkcí většina komise, včetně Michela Šíhy, zprvu také nechtěla pro parlament přijmout, ovšem s přihlédnutím k tradici, jakou tento princip v té době již přes osmdesát let měl, přiznali, že takto rychlá změna by se na politické situaci neblaze projevila⁸⁰. Návrh byl tedy následně dne 19. 5. 1926 předložen představitelům mandátu a bez větší revize schválen⁸¹.

Nutno podotknout, že zmíněné čl. 12 a 95 si do jisté míry odporují, vzhledem k tomu, že podle prvně uvedeného mají být státní zaměstnanci přijímáni jen na základě svých schopností, kdežto druhé ustanovení zaručuje spravedlivé zastoupení všech komunit, jedná se tedy o jiné kritérium, které ale, jak článek stanovuje, slouží k zajištění spravedlnosti a společenské harmonie⁸². Další nesoulad se týká čl. 7, zajišťující rovnost všech občanů před zákonem, která je v následujících člancích potlačena principem politického konfesionalismu. Za zmínku stojí i fakt, že uplatňování práva personálního statusu zapříčiňuje v Libanonu diskriminaci žen, čímž je také nejen v rozporu s čl. 7 Ústavy, ale i s Všeobecnou deklarací lidských práv OSN⁸³.

Vedle zřízení Libanonské republiky přinesla Ústava občanům státu vlajku, kterou ovšem byla pouze vlajka francouzská s přidaným libanonským cedrem uprostřed. Úředním jazykem se vedle arabštiny stala francouzština⁸⁴. V této nejstarší podobě Ústavy nebyly vymezeny hranice státu, čímž byl ponechán prostor k jejich projednání a tvůrci se tak vyvarovali ještě větší nelibosti odpůrců existence republiky⁸⁵. I přesto docházelo k bojkotu Ústavy ze strany muslimské komunity, která opakovaně volala po připojení k Sýrii⁸⁶.

3.2 Rozdělení moci

S platností Ústavy 23. 5. 1926 se z dosavadní Reprezentativní rady stala Poslanecká sněmovna a nově vznikl Senát, zastupující konfese i regiony, jehož šestnáct členů jmenoval Vysoký komisař. Dohromady tvoří Parlament ztělesňující

⁸⁰ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 109-110.

⁸¹ Tamtéž. s. 110.

⁸² RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 43.

⁸³ FARHA, Mark. *Stumbling Blocks to the Secularization of Personal Status Laws in the Lebanese Republic (1926-2013)*. s. 36-37.

⁸⁴ Francouzština byla do té doby úředním jazykem na základě čl. 16 mandátní smlouvy. *French mandate for Syria and the Lebanon* s. 182.

⁸⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 90.

⁸⁶ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 111.

moc zákonodárnou⁸⁷. Poměr poslaneckých křesel byl i po vyhlášení udržován dle zažitého úzu 6:5 ve prospěch křesťanů⁸⁸. Podle čl. 27 Ústavy je poslanec reprezentantem celého národa⁸⁹.

Na vrcholu moci výkonné stojí až do roku 1943 představitelé mandátní správy, zejména se zájmem o kontrolu nad zahraniční politikou a vojenskými záležitostmi⁹⁰. Dalším představitelem moci výkonné je vláda a prezident, jehož mandát činí tři roky, a který je nadán rozsáhlými pravomocemi, především právem odvolávat ministry, rozpustit parlament a předložit návrh zákona. Michel Šihá stál zřejmě za přidělením těchto pravomocí, které se později staly předmětem sporu s muslimy⁹¹. Navíc je prezident odpovědný pouze Vysokému komisaři. Prvním prezidentem byl na společné schůzi Sněmovny a Senátu 26. 5. 1926 zvolen řecko ortodoxní křesťan Charles Dabás⁹² a prvním předsedou vlády se stal Auguste Adíb Paša, který měl podobně jako prezident velmi blízké vztahy s představiteli mandátu⁹³.

3.3 Forma vlády

Podobně jako Velká Británie zřizovala na svých mandátních územích království, tak Francie šla v Sýrii i Libanonu cestou státního zřízení ve formě republiky. Uměle vzniklý státní útvar měl být vystavěn na principech pluralismu a demokracie, které ale v Libanonské republice v mnoha případech nekorespondovaly se společenskou situací tak, jak tomu bylo v evropských státech. Libanonská společnost byla příliš specifická na to, aby tyto principy přijala beze zbytku. V kombinaci s těmito specifiky tedy v Libanonu vznikl a po celou dobu existence republiky se formuje jedinečný model státního zřízení, který v sobě nese, jak aplikaci evropských vzorů, tak pozůstatky společnosti a politiky osmanské mutasarriřiji.

Ačkoliv se Libanon prezentuje jako parlamentní republika, postavení prezidenta, jehož rozsáhlé pravomoci jsou mu v Ústavě přiznány, bylo

⁸⁷ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 90.

⁸⁸ Např. v roce 1929 bylo v parlamentu ze třiceti poslanců třináct muslimů (6 sunnitů, 5 šíitů, 2 drúzové) RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 44.

⁸⁹ RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 43.

⁹⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 90.

⁹¹ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 109 – 110.

⁹² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 90. Objevuje se také transkripce Debbas.

⁹³ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s.27.

v právnických kruzích označeno jako autokracie či republikánská monarchie, z důvodu jeho velké nezávislosti. Mezi tyto pravomoci patří jmenování ministrů a premiéra, jejich odvolání, legislativní iniciativa, právo veta vůči návrhům parlamentu, a ačkoliv je volen parlamentem, je jeho právem jej rozpustit a vyhlásit nové volby⁹⁴. V praxi je také výrazným politickým prvkem nutnost schválení vládního programu prezidentem. Takto silná pozice prezidenta je způsobena jednak zmíněnými pravomocemi, které svým rozsahem převyšují kompetence prezidenta parlamentní republiky. Nejednotnost politických činitelů vlády a parlamentu rovněž podporují jeho silné postavení. V neposlední řadě to jsou společenské faktory, které vycházejí již z doby před vznikem mandátu. Jak je patrné v předcházejících kapitolách, v Libanonu bylo vždy na prvním místě příslušnost k náboženské společnosti a rodině a konkrétnímu regionu, až potom příslušnost politická. Tím, že prezident pochází z nejvlivnější náboženské společnosti, s čímž je spojena i příznivá ekonomická situace jeho rodiny, se nabízí vysvětlení proč je vláda v Libanonu nazývána i oligarchií⁹⁵. Na druhou stranu působí prezident ve své pozici jako mediátor ve snaze harmonizovat křehkou stabilitu a vést všechny představitelé moci ke konsenzu⁹⁶.

3.4 Autonomie: Pravomoci Francie ve vztahu k Libanonu

Libanon se sice s rokem 1926 dočkal vlastní Ústavy, ale tím nedošlo ke skončení mandátní správy, ba naopak. Mandátní smlouva zůstala v platnosti a část pátá Ústavy obsahovala ustanovení týkající se pouze mandátu a Společnosti národů. A tak se i v následných letech Francie snažila prosazovat vlastní ústavně právní model, který ovšem neodpovídal stavu libanonské společnosti, která se přirozeně takovým snahám bránila. Přelomovým rokem těchto událostí byl rok 1936.

3.4.1 Ústavní vývoj v letech 1926 – 1936

První změna čekala Ústavu již rok a půl po jejím vyhlášení v podobě ústavního zákona ze dne 17. 10. 1927, kterým byl zrušen Senát, či lépe řečeno, sloučen s Poslaneckou sněmovnou⁹⁷, protože se v praxi ukázal jako příliš nákladný a nevykonný⁹⁸. Jednokomorový parlament je představitelem moci

⁹⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 110-111.

⁹⁵ Tamtéž. s. 116.

⁹⁶ HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics*. s. 247 – 251.

⁹⁷ HABACHY, Saba. *The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution*. s. 597.

⁹⁸ Tamtéž. s. 600.

zákonodárné až do současnosti. Druhou ústavní novelou ze dne 8. 5. 1929 byl prodloužen prezidentský mandát na šest let⁹⁹.

Třicátá léta byla v Libanonu obdobím narůstajícího napětí ve společnosti, způsobeného několika faktory. Prvním byla změna skladby společnosti, zapříčiněná emigrací Libanonců a několika vlnami arménských přistěhovalců, kteří do Libanonu přicházeli již od konce první světové války, a tím zvyšovali počty křesťanské většiny¹⁰⁰. Ekonomické zájmy Francie v Libanonu představovaly druhý zdroj negativního naladění obyvatel státu, včetně maronitů¹⁰¹. Na jednání, jímž Francie zneužívala svého postavení, se snažil upozorňovat maronitský patriarcha Arida¹⁰². Výsledkem byl zvyšující se odpor proti mandátní autoritě a touha po tolik očekávané úplně nezávislosti.

Na politické scéně se v zásadě vedla polemika o otázkách libanonské společnosti již dobře známých, zejména tedy konečná podoba hranic státu a politické zastoupení jednotlivých konfesí a jejich podíl na vládě. V této době byly hlavními politickými osobnostmi Bišár al-Chúrí a Emile Eddé, oba s ambicemi na pozici prezidenta. Jejich smýšlení o ideálním postavení státu se ale radikálně lišilo. Zatímco Eddé prosazoval křesťanskou identitu Libanonu a byl protiarabsky zaměřen, Chúrí byl otevřen spolupráci s okolními muslimskými zeměmi. Kolem každého z nich se zformovalo politické uskupení, založené na jejich preferencích, v případě Chúrího to byl Ústavní blok¹⁰³, Eddé byl vůdčí osobností Národního bloku¹⁰⁴.

První a dosud poslední sčítání lidu, které proběhlo v roce 1932, potvrdilo populační převahu křesťanů. Z celkového počtu obyvatel 786 000, představovali křesťané 51,3%, z toho maronité 28,8%. Muslimové tvořili 48,8%, nejpočetnější skupinou byli sunnitě¹⁰⁵. V témže roce se v květnu měly konat prezidentské volby, do kterých ovšem kandidoval i muslim Muhammad al-Džisr, který tím chtěl dát najevo, že i příslušník této náboženské komunity se může stát prezidentem. Jeho

⁹⁹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 90.

¹⁰⁰ Tamtéž. s. 91.

¹⁰¹ Včetně bejrútského biskupa Ignatia Mubaraka. AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 8.

¹⁰² Jednalo se o zásahy do sféry politické – moci zákonodárné, výkonné i soudní, tak i ekonomické – udělování monopolů francouzských společnostem, zvyšování daní - TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 97-98.

¹⁰³ Jeho členy byli i zástupci drúzů a šíitů. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 184.

¹⁰⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 93.

¹⁰⁵ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 14.

kandidaturu mimo jiné podpořili i někteří maronitští politici¹⁰⁶. Reakcí Vysokého komisaře Henriho Ponsota bylo vydání výnosu o pozastavení platnosti Ústavy a rozpuštění Poslanecké sněmovny. Naprosto tedy odmítl připustit, aby se hlavou „křesťanské domoviny na Blízkém východě“ stal muslim¹⁰⁷.

Francie se snažila v Libanonu prosadit sekularismus, po vzoru vlastní odluky církve od státu z roku 1905, ačkoliv Ústava zaručovala, že nebude zasahováno do záležitostí náboženských společností. Proti těmto snahám se zvedla vlna odporu, kdy se vzácně spojily představitelé náboženských společností a protestovaly proti vytvoření sekulárního občanského statusu¹⁰⁸. Odpovědí na tuto reakci bylo v roce 1936 vydání nařízení č. 60, kterým bylo oficiálně uznáno 18 náboženských společností¹⁰⁹ s právem spravovat své záležitosti podle práva personálního statusu s pomocí vlastních náboženských soudů¹¹⁰.

Významným politickým okamžikem třicátých let byla kandidatura sunnitského muslima na post premiéra, kterou podpořil i Emile Eddé a Vysoký komisař. Chajr ad-Dín al-Ahdab uspěl a stal se tak prvním libanonským sunnitským premiérem. Právě tento okamžik je základem pro to, co je dnes považováno za jednu z charakteristik libanonského státního zřízení. Od jeho nástupu do funkce v roce 1937 byla totiž funkce předsedy vlády zastávána téměř vždy sunnitským muslimem, zatímco prezidentem byl maronitský křesťan¹¹¹, a o několik let později i tato tradice ústavně zakotvena.

3.4.2 Kritický rok 1936

V roce 1936 došlo k vyvrcholení výše zmíněného napětí, které přerostlo do následujících událostí. Na počátku roku se prezidentem stává Emile Eddé, který spolu s premiérem Chajrem al-Dín al-Ahdabem vedl libanonskou delegaci v Paříži, kde se projednávaly podmínky nezávislosti Libanonu¹¹², v reakci na sílící nespokojenost společnosti s trvajícím mandátem. Zároveň sílí panarabské a pansyrské hnutí, jehož zastánci vyjadřují svá stanoviska na již několikáté Pobřežní

¹⁰⁶ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 12.

¹⁰⁷ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 103.

¹⁰⁸ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 112.

¹⁰⁹ 12 křesťanských, 5 muslimských a jedna židovská.

¹¹⁰ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 32.

¹¹¹ RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 43 + secularism and sectarian society s. 117

¹¹² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 99-100.

konferenci konané 10. 3. 1936 v Bejrútu¹¹³. Na rozdíl od předchozích konferencí se této účastnili i maronitští zástupci.

V září vzniká Francouzsko-syrská dohoda, ve které se Sýrie vzdala nároků na odtržená území, pod podmínkou připojení stát Alawitů a Džabal Drúz k vlastnímu území. Sýrie se tak rozhodla zabývat se vlastními záležitostmi a libanonští sunnité se bez její podpory začali poohlížet po jiném konceptu, kterým by docílili arabské jednoty. Dokument podobného charakteru vznikl mezi Libanem a Francií 13. 11. téhož roku. Obsahovala především uznání nezávislosti Libanonu ze strany Francie a příslib přijetí do Společnosti národů. Dále se Francie zavázala poskytnout vojenskou pomoc v případě napadení třetím státem. Libanonu bylo uloženo zajištění zájmů Francie a spojení v případě války. Francie si dále vymohla ponechání vojenských jednotek a využívání infrastruktury¹¹⁴. Dohoda o přátelství a spojení byla jednomyslně schválena libanonskou Poslaneckou sněmovnou, nikoliv však francouzským parlamentem, který odmítl ratifikovat dohody s oběma zeměmi¹¹⁵.

V Dohodě sjednaná přítomnost francouzských vojenských jednotek způsobila nespokojenost společnosti projevenou demonstracemi a stávkami v průběhu konce roku 1936. Veřejné mínění v této době zvláště přispělo k vytváření politických stran, mezi nimi např. Syrská sociálně nacionální strana (SSNP), Strana libanonské jednoty, Libanonská komunistická strana nebo v listopadu roku 1936 vzniknuvší strana libanonských nacionalistů Katá'ib (Libanonská Falanga)¹¹⁶. Již brzy se tyto a další politické strany měli začít významně podílet na budoucnosti státu.

¹¹³ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 8.

¹¹⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 101.

¹¹⁵ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 12.

¹¹⁶ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 102-103.

4. Politický vývoj mezi lety 1936 – 1945

Díky událostem roku 1936 se sice proces získání plné nezávislosti dal do pohybu, s druhou světovou válkou ale došlo k zastavení. K jeho obnově ve čtyřicátých letech výrazně přispěly evropské i blízkovýchodní státy, které různými kroky podpořily Libanon na cestě k nezávislosti a ukončení francouzského mandátu. O jaké státy se jedná, a čím k získání nezávislosti přispěli, představuje tato kapitola. Dále rozebírá, jak se vyvíjely vztahy mezi Francií a Libanonem, a jak nakonec k vyhlášení nezávislosti došlo. Samostatná podkapitola je věnována významnému a v mnohém výjimečnému prameni ústavního práva Národnímu paktu, který ovlivnil směr, kterým se libanonská politická scéna a společnost ubírala dalších třicet let.

4.1 Přítomnost evropských mocností v Libanonu během 2. světové války

Počátek druhé světové války nepříznivě ovlivnil politický vývoj směřující k získání nezávislosti. Se zapojením Francie do války došlo v Libanonu k velkým změnám. Vysoký komisař v roce 1939 rozpustil Poslaneckou sněmovnu a pozastavil platnost Ústavy¹¹⁷ a sám byl de facto nositelem veškeré moci, i přes Eddého trvajícím prezidentským mandát. S nástupem Vichistického režimu ve Francii byl novým prezidentem jmenován Alfred Naccache¹¹⁸. Ke znovuzískání své pozice na Blízkém východě si Svobodná Francie potřebovala zajistit nejen vojenskou pomoc Velké Británie, ale k upevnění své moci se neobešla bez politické podpory místních vlád proti Vichy, které si chtěla naklonit příslibem nezávislosti¹¹⁹.

V roce 1941 byla Vichistická správa v Sýrii i Libanonu svržena jednotkami Velké Británie a Svobodné Francie, a následně pověřený generál Geroges Catroux vyhlásil 26. 11. 1941 uznání nezávislosti obou zemí. Vlády Sýrie a Libanonu ale odmítly přijmout jeho výzvu k podepsání nové dohody o ukončení mandátu s poukázáním na to, že taková dohoda již existovala. Následovala vyostřená výměna názorů, ve které Francie jen velmi neochotně dělala jakékoliv ústupky, které by ohrozily její privilegované postavení v regionu

¹¹⁷ Až do roku 1943. FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 118.

¹¹⁸ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 104.

¹¹⁹ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 19.

a čerpání ekonomických zdrojů tak důležitých pro pokračování válečných operací. Francie na odmítnutí nové dohody odpověděla potvrzením prezidenta Naccacheho ve funkci a prohlášením, že k uznání nezávislosti beztak nemůže dojít, aniž by Společnost národů nezbavila Francii mandátu. Toto stanovisko bylo podpořeno slovy generála de Gaulla, který se nechal slyšet, že plná nezávislost není možná v důsledku válečných operací¹²⁰.

Jak bylo řečeno na začátku této kapitoly, Libanon nezůstal v opozici vůči Francii v boji za nezávislost sám. Svůj podíl na ukončení mandátu nesla zejména Velká Británie, Sýrie a Egypt. Velice záhy ještě před skončením mandátu uznali Velká Británie, Spojené státy, Turecko, Egypt, Saúdská Arábie i Irák nezávislost Libanonu i Sýrie¹²¹. V červnu roku 1942 proběhlo pod záštitou Velké Británie a egyptského premiéra setkání Bišár al-Chúrího a syrského prezidenta Džamila Mordana sloužící k diskuzi o nezávislosti obou států¹²².

4.2 Formální uznání nezávislosti a volby 1943

Britská pomoc dále spočívala v protiváze, kterou vůči Francii představoval generál Edward Spears, šéf britské mise v Sýrii a Libanonu. Kroky, které činil k dosažení ukončení francouzského mandátu, byly dokonce považovány za příliš horlivé a protifrancouzské¹²³. V roce 1942 inicioval konání voleb, jejichž přípravou byl pověřen prozatímní předseda vlády protestant Ajjúb Thábit. Ve svém návrhu udělil 32 poslaneckých křesel křesťanům a 22 muslimům. Přiznáním volebního práva imigrantům, z nichž většina byli křesťané, rovněž zvýhodnil křesťanské politiky, proti čemuž se očekávaně postavili ti muslimští. Po rezignaci nastoupil na jeho místo řecko ortodoxní Petro Trád, někdejší člen Ústavodárné rady, který ve spolupráci s egyptským ministrem vydal v létě 1943 nový volební zákon, jímž počet poslaneckých křesel změnil na 30 pro křesťany a 25 pro muslimy, spolu se zrušením volebního práva imigrantů. Tradiční poměr 6:5 tak zůstal zachován, a to až do roku 1990¹²⁴.

Výsledky voleb byly vyhlášeny 21. 9. 1943. Spolu s vítězstvím Ústavního bloku byl prezidentem podle očekávání zvolen Bišár al-Chúrí, který pověřil svého blízkého kolegu Rijáda as-Sulha sestavením vlády. V říjnu proběhlo jednání se

¹²⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 105.

¹²¹ Tamtéž. s. 105.

¹²² Tamtéž. 106.

¹²³ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 21-23.

¹²⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 107.

Sýrii, která uznala nezávislost a svrchovanost Libanonské republiky, a ta se na oplátku zavázala, že její území nebude zneužito k ohrožení Sýrie cizími silami¹²⁵. Žádost Libanonu o přenesení pravomocí adresovaná představitelům Svobodné Francie se nesešla s úspěchem. Francie argumentovala, že mandát nelze ukončit bez podpisu nové dohody. Taková dohoda by jí garantovala výhodné postavení v kulturní, ekonomické a vojenské sféře. Na dříve uskutečněném jednání bylo ale mezi představiteli Libanonu a Sýrie vyloučeno přiznání takových privilegií. Libanon tedy odmítl uzavření dohody s popřením legitimacy Svobodné Francie k takovým úkonům¹²⁶.

K eskalaci situace dále přispěla novela Ústavy ze dne 9. 11. 1943, která zrušila ustanovení týkající se mandátu bez předchozího projednání či schválení jeho představiteli¹²⁷. Tato stěžejní novelizace naprosto změnila postavení republiky na mezinárodním poli. Novela byla jednomyslně přijata Poslaneckou sněmovnou na návrh předsedy vlády Rijáda as-Sulha. Dotkla se hned čl. 1 Ústavy, kde Libanon označila za nezávislý, nedělitelný a svrchovaný stát, zároveň odstranila zmínky o mandátu a Společnosti národů. Došlo ke změně státní vlajky, jejíž podklad ve formě francouzské trikolory byl nahrazen dvěma červenými pruhy s jedním bílým pruhem uprostřed (čl. 5), arabština se stala jediným úředním jazykem (čl. 11). Dosavadní omezení ve sjednávání a ratifikaci mezinárodních smluv podléhajících výhradám mandátáře a Společnosti národů bylo zrušeno (čl. 52). Část pátá, vyhrazená ustanovením o mandátu a Společnosti národů byla kompletně zrušena (čl. 90 – 94). Pojednávala o omezení výkonu ústavně zajištěných práv představitelů státní moci a omezení v mezinárodních vztazích. Změnám byly podrobeny i další články, které obsahovaly jakékoliv zmínky o mandátu (čl. 95 - 102)¹²⁸.

Jelikož změny Ústavy neprošly schvalovacím procesem francouzských představitelů, byly ihned pověřeným francouzským generálem označeny za nulitní a o tři dny později byl prezident, premiér a někteří ministři zatčeni. Emile Eddé, který se zdržel hlasování o ústavních změnách¹²⁹ a obecně byl otevřeným

¹²⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 107.

¹²⁶ Tamtéž. s. 107.

¹²⁷ Tamtéž s. 108.

¹²⁸ HABACHY, Saba. *The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution*. s. 598.

¹²⁹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 108.

zastáncem francouzských zájmů¹³⁰ byl jmenován prezidentem i premiérem, nebyl ale z důvodu bojkotu všech politických uskupení schopný sestavit vládu. Rozsáhlé demonstrace, jejichž potlačování mělo za následek i zabití několika civilistů, opět přitáhlo pozornost cizích států. Svůj nesouhlas dali najevo představitelé Egypta, Saudské Arábie, Iráku i Velké Británie. Zásadní roli opět sehrál zmíněný generál Spears, který pohrozil vyhlášením válečného stavu, pokud nedojde k brzkému propuštění uvězněných politiků. Po deseti dnech od zatčení se jak politici, tak Libanon dočkali svobody. Dne 22. 11. 1943 byl ukončen mandát, a Libanon tak získal úplnou nezávislost¹³¹. V roce 1944 se Francie snažila dosáhnout podepsání vojenské dohody, ale byla odmítnuta. V té době se na stranu Libanonu postavili i Spojené státy a Sovětský svaz¹³². O rok později se Libanon stal jedním ze zakládajících členů Ligy arabských států¹³³. Poslední francouzské jednotky pak opustili zemi do konce roku 1946¹³⁴.

4.3 Národní pakt 1943¹³⁵

První snahy o vytvoření dokumentu podobného charakteru Národního paktu vznikaly již v roce 1939 pod vedením Jusúfa as-Saudy¹³⁶. Ale až politická dvojice Bišár al-Chúrí a Rijád as-Sulh dala skutečně vzniknout tomuto prameni ústavního práva, který po vyhlášení nezávislosti tvořil spolu s Ústavou základ libanonské ústavnosti. Chúrího úloha v politickém dění byla již představena na předcházejících stranách, na rozdíl od Rijáda as-Sulha, jehož role také nebyla zanedbatelná. Byl oblíbený mezi představiteli syrského národního hnutí, a v Libanonu se přikláněl k arabskému nacionalismu¹³⁷. Spolupráce mezi ním a Chúřím byla navázána zřejmě v létě roku 1943 a k formulaci samotného Paktu potom došlo někdy v říjnu téhož roku¹³⁸. Tento pramen práva je totiž velice problematicky doložitelný vzhledem k tomu, že vznikl pouze v ústní podobě mezi

¹³⁰ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 28.

¹³¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 108.

¹³² Tamtéž s. 113.

¹³³ RONDOT, Pierre. Lebanese Institutions and Arab Nationalism. *Journal of Contemporary History*. s. 48

¹³⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 113.

¹³⁵ Ar. Al Mithaq al Watani

¹³⁶ FARHA, Mark. Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution. s. 118.

¹³⁷ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 33.

¹³⁸ Tamtéž. s. 18.

Chúrím a Sulhem¹³⁹. Jedinou písemnou stopou je Sulhovo ministerské prohlášení ze dne 7. 10. 1943¹⁴⁰, ve kterém byl jeho obsah formulován., dále byl zmíněn v mnoha prezidentských projevech¹⁴¹.

Tímto ujednáním museli oba političtí partneři provést určité ústupky, které zároveň symbolizovaly ústupky dotčených náboženských společností. Jeho obsahem bylo definování identity státu a společnosti, a také vztahů vůči ostatním zemím, zejména Francii a Sýrii. Pakt vymezil Libanonskou republiku jako „nezávislý stát s arabskou tváří, který přijímá užitečné a prospěšné prvky západní civilizace“¹⁴². Tato charakteristika tak byla kompromisem mezi muslimy i křesťany, kterým se muslimové vzdali vazeb na Sýrii a požadavků na připojení, křesťané zase vazeb na Francii a mandátní správu¹⁴³. Obě strany spolu se ztrátou svých spojenců ale také něco získaly: muslimům byl přiznán podíl ve vládě, na rozhodovacím procesu i ve státních funkcích, křesťané se dočkali politické spolupráce bez obav ze syrské expanze.

Pakt dále specifikoval mezinárodní politiku a vyjádřil otevřenost ke spolupráci s arabskými státy za předpokladu, že uznají nezávislost, neutralitu a svrchovanost Libanonské republiky¹⁴⁴. Dále potvrdil princip politického konfesionalismu stanovený v čl. 95 Ústavy, spolu s tradičním rozdělením vedoucích politických postů tak, že funkci prezidenta vždy vykonává maronitský křesťan, premiéra sunnitský muslim a předsedy parlamentu šíitský muslim¹⁴⁵. Rozdělení bylo ale založeno na sčítání lidu z roku 1932, které již neodpovídalo reálné skladbě tehdejší společnosti¹⁴⁶. Ústava navíc zvýhodňovala prezidenta, kterému přiznávala velmi silné postavení. Nadřazenost maronitů nad ostatními náboženskými společnostmi se projevovala i ve vedení bezpečnostních složek, kde měli většinu¹⁴⁷.

Národní pakt byl v dalších letech podroben mnoha zkoumáním a interpretacím, byl vnímán pozitivně i negativně, někdy byl vyzdvihován, jindy

¹³⁹ RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 47.

¹⁴⁰ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s.37.

¹⁴¹ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 16.

¹⁴² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 111.

¹⁴³ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 16.

¹⁴⁴ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 285.

¹⁴⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 111. Ustanovení o pozici šiitů bylo přidáno v roce 1947. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 186.

¹⁴⁶ Díky vyšší porodnosti u muslimské komunity a emigraci křesťanské komunity.

¹⁴⁷ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 17.

kritizován. Odlišné přístupy tak byly napříště tématem politických diskuzí a konfliktů, a to také kvůli rozporu ustanovení Ústavy a její aplikace.

5. Konfesní princip organizace politických stran a jejich vliv na společenské dění

Obsah následující kapitoly je věnován specifickým rysům libanonského ústavního práva se zaměřením na princip politického konfesionalismu a jeho vliv na skladbu politického spektra a průběh voleb. Dále popisuje ústavní vývoj v období ekonomické prosperity Libanonu, kdy se pro republiku vžilo označení Švýcarsko Blízkého východu, ale i fáze, které v důsledku vedly ke katastrofální patnáct let trvající občanské válce. Jeden ze zahraničních autorů, který se ve svém díle této etapě věnuje, ji trefně nazval „pozlacené období“¹⁴⁸, což zdárně vyjadřuje prosperitu republiky na jedné straně ale také úskalí politického vývoje na straně druhé. Průběh konfliktu občanské války je mimo rozsah i zaměření této práce, proto tato kapitola končí jeho počátkem a dotýká se pouze jeho příčin a politických činitelů, kteří v něm figurovali, a také přítomnosti vojenských složek cizích států, které se války účastnily.

Politicko-společenskému uspořádání v Libanonu odpovídá již tolikrát v této práci zmíněný princip politického konfesionalismu, jeho použití a význam je na tomto místě třeba ozřejmit. V arabském znění libanonské Ústavy je pro toto uspořádání používán pojem „tá'ifija síjásija“¹⁴⁹. V úvodu této práce bylo upozorněno na fakt, že kvůli neexistenci překladu primárních pramenů do češtiny využívá práce cizojazyčné překlady. Tak je tomu i v případě libanonské Ústavy. Arabský výraz „tá'ifija síjásija“ není ovšem jednoznačný, s přihlédnutím ke slovu „tá'ifa“, z něž vychází, a které odkazuje na třídu, sektu, denominaci, konfesi ale i náboženskou menšinu¹⁵⁰. Tato mnohoznačnost se projevila i na různých verzích překladu Ústavy. Nejnovější anglický překlad pojem „tá'ifija síjásija“ interpretuje jako „politické sektářství“¹⁵¹, předchozí překlad z roku 1995 pracoval namísto toho s pojmem „politický konfesionalismus“¹⁵², stejně jako současný francouzský překlad¹⁵³. Nutno podotknout, že anglické verze překladu se v interpretaci pojmů vztahujících se k náboženským společnostem v Libanonu rozcházejí velice často a

¹⁴⁸ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 151.

¹⁴⁹ Preambule písm. H. Lebanese Constitution. Arabic version.

¹⁵⁰ WEHR, Hans, ed. COWAN, Milton, J. Arabic- English Dictionary. The Hans Wehr Dictionary of Modern Written Arabic. s. 672.

¹⁵¹ Preambule písm. H. Lebanon's Constitution of 1926 with Amendments through 2004.

¹⁵² The Lebanese Constitution. *Arab Law Quarterly*. s. 225.

¹⁵³ Preambule písm. H. La Constitution Libanaise.

zaměňují pojmy „konfese“, „víra“ nebo „sekta“ a z nich odvozené výrazy bez zřejmých významových rozdílů¹⁵⁴.

V české i zahraniční literatuře je tak možné se setkat s mnoha pojmy a jejich obdobami, které se určitým způsobem vyrovnávají s pozicí náboženských společností ve státním zřízení Libanonské republiky¹⁵⁵, vedle konfesionalismu a sektářství se také například objevuje sektářský pluralismus nebo konsociační demokracie. Pro účely této práce se jako nejvýstižnější z výše uvedených termínů jeví označení „princip politického konfesionalismu“, který označuje systém vlády, v rámci něhož dochází k institucionalizaci a legitimizaci rozdělení moci mezi náboženské konfese, s důrazem na politické uspořádání¹⁵⁶.

5.1 Volební systém

V souvislosti s funkcí prezidenta bylo v předcházející kapitole zmíněno uspořádání libanonské společnosti, které v důsledku vytváří charakteristiku prezidentské funkce. Podobně je tomu tak i u politických stran, kdy je postavení představitele politické strany vymezeno na prvním místě jeho příslušností k regionu a náboženství, až poté jeho politickým programem.

Tento přístup byl podpořen i volebním systémem, který koresponduje s principem politického konfesionalismu. Pro parlamentní volby je stát rozdělen na volební obvody, které jsou smíšené, co do náboženské příslušnosti jejich obyvatel. Pro podporu spolupráce mezi náboženskými komunitami jsou křesla v parlamentu určena zástupcům různých náboženských společností podle kvót, tím pádem křesťané musí zajistit obsazení těchto pozic i muslimy a naopak muslimové se musí postarat o účast křesťanů ve volbách, a za tím účelem vytvářejí politické strany bloky či fronty¹⁵⁷. V posledních předválečných národních volbách dosáhlo na poslanecký mandát tímto způsobem alespoň 13 křesťanů a 5 muslimů¹⁵⁸.

¹⁵⁴ Ústavy preambule písm. H), a dále čl. 9, 10., 22., 24. a 95.

¹⁵⁵ P. Skalník ve svém příspěvku *Libanon na cestě k suverenitě a plné nezávislosti* uvádí teorii S. Sa'ady, která realitu libanonské společnosti rozdělené podle náboženské příslušnosti identifikuje s (kvazi) kastovním systémem a označila Libanon po přijetí Národního paktu jako „federaci kast“, s uvedením charakteristických rysů kast, které platí i pro libanonskou společnost, tedy uplatňování endogamie, uzavřenost a vnitřní hierarchie, rigidita a neexistence překrývání, možnost dosažení určité úrovně několika kastami. V neposlední řadě zmiňuje, že pojem chybně překládaný pojem táifja znamená ve skutečnosti kastu. SKALNÍK, Petr. Libanon na cestě k suverenitě a plné nezávislosti. In: *Blízký východ v současném světě I.* s. 60-62.

¹⁵⁶ FIRRO, Kais. *Inventing Lebanon: Nationalism and the State under the Mandate.* s. 42.

¹⁵⁷ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered.* s. 186 a s. 189 a HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics.* s. 252.

¹⁵⁸ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon.* s. 286.

Voliči musí tedy v každém volebním obvodu volit i kandidáty, kteří náleží k jiné konfesi. Vytváření kandidátních listin tak má za následek kooperaci a integraci politiků z různých náboženských společností, v případě, že jejich síly jsou v obvodu vyrovnané, ale také nadřazenost jedněch nad druhými, pokud se v obvodu nachází silný kandidát s převažujícím politickým potenciálem, který tak může ovlivnit podobu kandidátní listiny¹⁵⁹.

Primárním hlediskem v tomto procesu je tedy politický konfesionalismus, nikoliv politické přesvědčení, ačkoliv se některé strany snažily přilákat voliče napříč spektrem náboženských společností. I přes snahu vystupovat jako sekulární uskupení, byl ale jejich charakter determinován již osobou zakladatele a jeho příslušností. Tak tomu například bylo i s Progresivní socialistickou stranou, kterou v roce 1949 založil Kamál Džunblát, jako první ne maronita, který se pokusil vytvořit národní stranu, která ale je ale i přes tuto snahu podporována zejména drúzy¹⁶⁰.

Ve snaze oslabit silné muslimské a drúzké politiky a udělat z nich výhodné, snadno získatelné a oddané spojence závislé na podpoře vlády, si z nich vlastně křesťané vystavili opozici, která hledala podporu i v zahraničí a v důsledku prohlubování sociální stratifikace mezi muslimskými a křesťanskými komunitami, se přirozeně muslimská opozice stala levicí, a křesťané pravicí¹⁶¹.

5.2 Faktory vedoucí k politické nestabilitě

Pro zajištění přehlednosti následují podřazené podkapitoly rozdělené podle funkčních období libanonských prezidentů do počátku občanské války. Každý z nich přistupoval k prezidentskému úřadu odlišným způsobem, ke stabilizaci politické situace používali jiné nástroje a uplatňovali odlišnou zahraniční politiku, ne vždy ovšem úspěšně.

Obecnější charakteristiku politiky období prvních dvaceti let¹⁶² od nezávislosti je možné ilustrovat na proměnlivosti a nestabilitě vlád, jejichž skladba byla za tu dobu dotčena 37 změnami. Průměrná délka funkčního období

¹⁵⁹ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 186 a s. 189 a HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics. Comparative Politics*. s. 252.

¹⁶⁰ SALIBI Kamal, S., *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 188.

¹⁶¹ Tamtéž s. 189-190.

¹⁶² Mezi lety 1943 a 1973 to bylo celkem 45 vlád. DEKMEJIAN, Richard, H. *Consociational Democracy in Crisis: The Case of Lebanon. Comparative Politics*. s. 260.

byla 6,8 měsíců, s postupem času se ale prodlužovala¹⁶³ a nejdelší z nich se udržela téměř 27 měsíců a to v době úřadujícího prezidenta Fuáda Šihába pod vedením premiéra Rašida Karámího v roce 1961¹⁶⁴.

5.2.1 Bišár al-Chúrí (1943 – 1952)

Hned několik let po vyhlášení nezávislosti se Libanonská republika účastnila v rámci koalice arabských států v roce 1948 války proti nově vytvořenému Státu Izrael, která podobně jako ty, které následovaly, skončila pro odpůrce existence Státu neúspěchem. Dne 23. 5. 1949 podepsaly obě země příměří a izraelské jednotky se stáhly z území 14 vesnic, které na jihu Libanonu obsadily¹⁶⁵. Na účasti Libanonu v této válce se kupodivu představitelé státu napříč konfesemi shodli v souvislosti s přiznanou arabskou identitou státu v Národním paktu¹⁶⁶. Válka odstartovala migraci Palestinců do jižního Libanonu, což mělo zásadní dopad na vypuknutí občanské války a její průběh.

V reakci na válečný neúspěch a vojenský převrat v Sýrii se o vyprovokování občanského povstání v roce 1949 pokusil vůdce Syrské sociálně nacionální strany Antún Sa^cada. Tato snaha byla ale za použití armády potlačena a Sa^cada byl popraven¹⁶⁷, jeho strana je ale dosud aktivní.

Na konci čtyřicátých let dochází ke konečnému osamostatnění Libanonu i v ekonomické sféře, kdy došlo ke zrušení měnové a celní unie se Sýrií. Země také nebyla již dále omezována francouzskými předpisy a nesla v sobě vysoký obchodní a ekonomický potenciál, který z ní v tomto směru učinil prostředníka mezi arabským Východem a evropským Západem. Zdroje prosperity, zejména zlato a ropa, byly ale nerovnoměrně rozděleny a ležely zejména v rukou bohatších tříd a rodin, v čele s rodinou prezidenta republiky, který měl díky svému postavení v určitých odvětvích silný vliv. Nižší vrstvy se tak potýkaly se sociálními problémy, především s nezaměstnaností a vysokými životními náklady¹⁶⁸.

¹⁶³ HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics*. s. 252.

¹⁶⁴ DEKMEJIAN, Richard, H. *Consociational Democracy in Crisis: The Case of Lebanon. Comparative Politics*. s. 253.

¹⁶⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 114.

¹⁶⁶ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 49.

¹⁶⁷ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 114-116. Zajímavostí je, že byl odsouzen za pokus o svržení vlády a kolaboraci s Izraelem.

¹⁶⁸ Tamtéž s. 116- 122.

Události na politické scéně vedly pomalu ale jistě k její nerovnováze. Ústavním zákonem ze dne 21. 1. 1947 bylo zrušeno přechodné ustanovení čl. 49 Ústavy ve znění novely ze dne 8. 5. 1929, které upravovalo mandát prezidenta v době jeho prodloužení ze tří na šest let. O rok později byl ústavním zákonem ze dne 22. 5. 1948 prodloužen mandát prezidenta Chúrího, navzdory původnímu ustanovení, které umožňovalo znovuzvolení prezidenta až po šesti letech od ukončení jeho předchozího mandátu. Novela se vztahovala pouze k tomuto jednotlivému případu a vylučovala další prodloužení funkce¹⁶⁹.

K destabilizaci politické situace a pozice prezidenta přispěla také v roce 1951 ztráta významného sunnitského politického partnera Rijáda as-Sulha, v důsledku atentátu, spáchaného stoupenci SSNP¹⁷⁰. Na počátku padesátých let vytvořili čelní představitelé opozice, k nimž patřili Kamál Džunblát a Kamíl Šam'ún, v reakci na politickou a sociální situaci Vlasteneckou socialistickou frontu, v jejímž programu byla zahrnuta nezávislost moci soudní, svoboda tisku a politických stran a zrušení šlechtických titulů, dále byly formulovány požadavky pro zlepšení sociální situace. V rámci programového prohlášení se Džunblát vyslovil pro změnu současného volebního systému, zejména pro zrušení náboženských kvót. Svůj nesouhlas se stávající situací vyjádřil i premiér Sámí as-Sulh¹⁷¹ když 9. 9. 1952 oznámil spolu se svou vládou odstoupení z funkce. Tlak opozice, kterému prezident několik dní odolával, jej nakonec po odmítnutí vrchního velitele armády generála Fuáda Šihába zakročit proti rebelii, donutil 18. 2. 1952 rezignovat. O pět dní později byl novým prezidentem zvolen Kamíl Šam'ún¹⁷².

5.2.2 Kamíl Šam'ún (1952 – 1958)

V padesátých letech se začaly výrazně projevovat nedostatky Národního paktu v kombinaci s mezinárodně politickými změnami na Blízkém východě, souvisejícími i se situací vyvolanou studenou válkou. Schéma, které Pakt zavedl, nebylo udržitelné, už jen z praktického důsledku demografického vývoje ve společnosti, který hrál ve prospěch muslimské komunity, jejíž počty se rychle navyšovaly. Muslimové se tak přirozeně opět domáhali většího podílu na moci. Výběr státních zaměstnanců, který primárně zohledňoval kritérium náboženské

¹⁶⁹ La Constitution Libanaise.

¹⁷⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 124.

¹⁷¹ Bratranec zemřelého Rijáda as Sulha.

¹⁷² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 125- 128.

příslušnosti, až na druhém místě schopnosti uchazeče, také nebyl dlouhodobě optimálním řešením¹⁷³. Fakt, že se političtí činitelé dohodli na aplikaci určitého postupu, také neznamenal konsenzus celé společnosti. Padesátými lety počínaje se opět začalo znatelně prokazovat, že ani snaha o identifikaci společnosti s určitou koncepcí nemohla být univerzální a konečná.

Rovněž se ukázalo, že tvůrci Paktu v době jeho vzniku nepočítali s určitým vývojem zahraniční politiky a s ideologickými změnami, které se v regionu pod vlivem nové generace v padesátých letech stávaly stále zřetelnějšími. Především nepočítali s tím, že libanonská umírněná forma arabismu vyjádřená v Národním paktu nebude korespondovat ani s jedním směrem zahraniční politiky, které se v polovině padesátých let zformovaly, tedy směr pro-západní, jehož představitelem byl zejména Irák a Jordánsko, a směr proti-imperialistický prosazovaný Egyptem pod vedením prezidenta Násira a Sýrií, a balancovat někde mezi těmito směry nebylo udržitelné¹⁷⁴.

Na počátku svého funkčního období se prezident zasadil o nový volební zákon, kterým byl snížen počet poslanců ze 77 na 44, došlo k přerozdělení volebních obvodů, čímž se zvýšil jejich počet z 9 na 33, a ženám bylo přiznáno volební právo. Politické kroky, které prezident Šam^ʿún činil, vedly k posílení jeho pozice v rámci exekutivy a omezení muslimů v jejich podílu na moci, například tím, že funkci předsedy vlády obsazoval politiky, kteří nebyly ani hodnotnými politickými partnery, ale ani dostatečně silnými osobnostmi pro reprezentaci sunnitské komunity¹⁷⁵.

Prezident Kamíl Šam^ʿún se rozhodl, na rozdíl od svého předchůdce¹⁷⁶, přiklonit se v zahraniční politice na západ. V roce 1950 se sice Libanon, stejně jako ostatní členské státy Arabské ligy, stal signatářem „Treaty of Arab Collective Security“¹⁷⁷, o pět let později se ale odmítl stát členem Arabského obranného paktu, k němuž se připojili Egypt, Sýrie a Saúdská Arábie, a který vznikl v reakci na Bagdádský pakt iniciovaný Západem¹⁷⁸.

¹⁷³ RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 49.

¹⁷⁴ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 45-48.

¹⁷⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 130.

¹⁷⁶ Bišár al-Chúrí se odmítl účastnit obranných paktů iniciovaných západními mocnostmi. TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 44.

¹⁷⁷ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 127.

¹⁷⁸ Tamtéž s. 132.

V první polovině padesátých let se také rozvíjela spolupráce s USA, která Libanonu přinesla vojenskou a finanční podporu výměnou za poskytnutí prostoru pro vytvoření strategické pozice pro vlastní operace¹⁷⁹. Vrcholem demonstrace prezidentových prozápadních sympatií bylo přijetí Eisenhowerovi doktríny 16. 3. 1957, čímž došlo k překročení rovnováhy zahraniční politiky stanovené Národním paktem¹⁸⁰. Prezidentovo neutuchající úsilí o upevnování své pozice, naznačovalo záměr prodloužit si po vzoru svého předchůdce mandát o dalších šest let, navzdory rostoucí opozici. Pro následné květnové volby byl opět změněn počet poslaneckých mandátů, a to na 66, které připadly převážně prezidentovým stoupencům¹⁸¹.

Proti prezidentovi se v posledním roce jeho mandátu už neobraceli jen muslimové, ale i křesťané včetně patriarchy Ma'úši. V březnu roku 1958 společně vytvořilo 85 představitelů¹⁸² této opozice komisi, která vyjádřila nesouhlas s prodloužením prezidentské funkce¹⁸³ a rovněž požadovala odvolání Eisenhowerovi doktríny¹⁸⁴.

Zavraždění maronitského levicového novináře, který otevřeně kritizoval zahraniční politiku a korupci, spustilo na začátku června rozsáhlé demonstrace, které vedly k otevřenému konfliktu, trvajícím dva měsíce, během nichž se opozičním složkám podařilo ovládnout tři čtvrtiny území republiky. Armáda vedená generálem Fuádem Šihábem zachovávala spíše mírnější postoj a držela pozice na cestě z Bejrútu do Damašku a na Mezinárodním letišti v Bejrútu¹⁸⁵.

Pro zajištění své pozice a kontroly nad situací i v dalších zemích regionu s eskalujícími politickými událostmi se Spojené státy rozhodly aktivovat Eisenhowerovu doktrínu v podobě Operace Blue Bat, a 15. 7. 1958 se jejich námořní jednotky čítající 15 000 vojáků vylodily na libanonském pobřeží. Ve spolupráci s prezidentem Násirem inicioval zvláštní prezidentský vyslanec Robert Murphy konání nových voleb. Na konci července byl na schůzi Parlamentu podle očekávání zvolen prezidentem Fuád Šiháb.

¹⁷⁹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 131.

¹⁸⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 133 a KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*.s. 9.

¹⁸¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 133.

¹⁸² Čelními představiteli byli Phalanga a PSP (Džumajjil a Džunblát)

¹⁸³ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 134.

¹⁸⁴ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 18.

¹⁸⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 135.

Po Šam'únově odchodu z funkce¹⁸⁶ pověřil nový prezident na konci září Rašída Karámího, vůdce demonstrací v Tripoli, jako nového premiéra sestavením vlády. Její složení, příliš nakloněné opozici, ale vyvolalo vlnu dalších nepokojů, které ustaly po třech týdnech po vytvoření nové vlády. Na konci října potom americké jednotky Libanon opustily¹⁸⁷.

5.2.3 Fuád Šiháb (1958 – 1964)

Politický směr, kterým se nový prezident vydal, byl natolik charakteristický a zásadní, že se pro něj vžilo označení „šihábismus“, signalizující reformní snahy v oblasti politiky, administrativy a sociálně ekonomického uspořádání státu, pohybující se mezi liberalismem a socialismem, provázející jeho funkční období ale i jeho nástupce¹⁸⁸. V průběhu jeho mandátu nabrala zahraniční politika směr k násirovskému Egyptu, respektive Spojené arabské republice. Ve vnitrostátních záležitostech se prezident zaměřil na vytváření sociální a konfesní rovnováhy v podobě mnoha reforem. Funkce prezidenta republiky byla i v tomto období nadmíru silná, navíc podpořená ozbrojenými složkami státu, které zasahovaly i do jinak soukromých sfér.

Paradoxně byla moc prezidenta podpořena pokusem o vojenský převrat v noci z 31. 1. 1960 na 1. 1. 1961 členy SSNP, kteří nebyli spokojeni s výsledky krize roku 1958. Vzpouza byla potlačena a následné zatýkání a nasazení vojenských jednotek režim naopak posílilo¹⁸⁹.

Jednou z hlavních změn státního aparátu v tomto období byla reforma správy s cílem zajistit spravedlnost a snížit korupci. K realizaci došlo prostřednictvím navýšení počtu státních zaměstnanců, primárně na základě jejich specializace a schopností, nikoliv dle náboženské příslušnosti, jak tomu převážně bylo doposud. Zatímco na počátku mandátu prezidenta se počet státních úředníků pohyboval okolo 18 000, v roce 1964 to byl dvojnásobek tohoto počtu¹⁹⁰. Navíc bylo podpořeno zastoupení šíitské komunity na úkor maronitů, kteří přišli o šestinu svých postů ve správě¹⁹¹. Šíitská komunita se v padesátých letech začala

¹⁸⁶ Vytvořil si po odchodu vlastní Národní liberální stranu (PNL).

¹⁸⁷ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 138 a KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 9 a SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 18-19.

¹⁸⁸ HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics*. s. 260.

¹⁸⁹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 140.

¹⁹⁰ HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics*. s. 260.

¹⁹¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 141.

více zapojovat do politického života ve snaze dosáhnout lepšího postavení a ekonomické soběstačnosti s nadějí, kterou jí přinášely levicové ideologie. O toto procitnutí se významně zasadil šíitský duchovní Musá as Sadr, který začal na počátku šedesátých let v Libanonu působit¹⁹².

Reformy se dále dotkly pracovněprávních vztahů, které byly upraveny Zákonem o kolektivních pracovních smlouvách, a postavení zaměstnanců mělo být zlepšeno založením Národního sociálního zabezpečovacího fondu. Životní standard obyvatel republiky byl zkvalitňován budováním infrastruktury, dodávkami vody a elektřiny do vesnic, stavbou zdravotnických zařízení na venkově, úpravou zemědělské půdy a rozvojem veřejného školství.

Tak jako měl prezident v řadách politiků své zastánce, našli se i ti, kterým změny nevyhovovaly, tedy především pokud přišli o vliv a svůj podíl na moci¹⁹³. Došlo k návratu k původnímu volebnímu zákonu, tím se zvýšil počet poslanců a s tím i počet podporovatelů prezidenta¹⁹⁴. Pro ilustraci politického spektra jsou uvedena následující data. V roce 1960 bylo celkem 99 poslaneckých křesel rozděleno mezi maronity (30), sunnity (20), šíity (19), řecko ortodoxní (11) řecko katolické (6), drúzy (6), arménsko ortodoxní (4), arménsko katolické (1), protestanty (1) a jiné (1)¹⁹⁵. V Poslanecké sněmovně působily vedle vysokého počtu nezávislých politiků také různé politické strany a uskupení, mezi nimi Ústavní a Národní blok, Falanga, Progresivní sociální strana, Národní liberální strana a další¹⁹⁶.

S končícím mandátem prezidenta v roce 1964 se schylovalo ke konfliktu mezi jeho podporovateli a opozicí ve věci případného prodloužení funkce, čehož se ale prezident ve svém prohlášení zřekl a uvolnil místo svému nástupci, kterým byl Charles Helou¹⁹⁷.

5.2.4 Charles Helou (1964 – 1970)

Ačkoliv se v rámci své prezidentské funkce snažil Charles Helou navázat na úsilí Fuáda Šihába, musel se v reakci na události druhé poloviny šedesátých let věnovat také zcela novým záležitostem. Politicky patřil nový prezident

¹⁹² JÍRŮ, Lucie. *Vliv šíitského duchovenstva na politiku a společnost*. s. 51 a 54.

¹⁹³ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 142.

¹⁹⁴ Tamtéž s. 140.

¹⁹⁵ HABACHY, Saba. *The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution*. s. 601.

¹⁹⁶ Tamtéž s. 603.

¹⁹⁷ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 144.

k Ústavnímu bloku, ačkoliv se původně angažoval při vzniku Falangy¹⁹⁸. Rozvoj a modernizace země byly v ekonomickém sektoru narušeny krizí Intra Banky, v mezinárodní politice Šestidenní válkou a vzrůstající přítomností Palestinců, dovršené Káhirskou dohodou¹⁹⁹.

V návaznosti na funkční období a politiku svého předchůdce čelil Helou přeskupení politické scény, kde se vykryštovala skupina přívrženců Fuáda Šihába tzv. šihábovci, kteří měli silné zastoupení jak v Poslanecké sněmovně, tak ve správě. Zároveň se od sebe začaly odvracet Falanga a Progresivní socialistická strana²⁰⁰.

Intra Banka byla významným činitelem v libanonské ekonomice a prostřednictvím svého kapitálu zasahovala do mnoha sektorů. Bankrot, který v říjnu roku 1966 vyhlásila, tedy zapříčinil značný odliv zahraničních investic, destabilizoval pozice libanonských elit a navíc vyostřil politickou diskuzi²⁰¹. Následující rok byl Libanon silně zasažen porážkou arabské koalice v Šestidenní válce v podobě narůstající přítomnosti ozbrojených palestinských jednotek na jihu země ve strategické pozici vůči Státu Izrael. V parlamentních volbách roku 1969 se tyto události promítly do vítězství Trojstranné aliance, kterou tvořili Kamíl Šam'ún, Pierre Džumajjil²⁰² a Raymond Eddé, jako opozice proti šihábovcům²⁰³.

Zároveň v této době, jak bylo naznačeno výše, nadále sílí aktivita šiitské komunity pod vlivem Músy as-Sadra, který se zaměřoval na řešení sociálních problémů a angažoval se i v politice. Na základě jeho návrhu byla v roce 1967 založena Nejvyšší islámská šiitská rada jako zastupitelský orgán šiitské komunity²⁰⁴, které byla zákonem č. 72/76 ze dne 19. 12. 1967 přiznána role dohlázeatele nad výkonem politických, sociálních a ekonomických práv²⁰⁵.

Ozbrojené střety mezi palestinskými bojovníky a Státem Izrael, které na konci roku 1968 vyústily ve zničení 13 letadel libanonské Middle East Airlines odstartovaly vládní krizi, trvající 215 dní. Představitelé Libanonské republiky se snažili nalézt ideální stanovisko vůči palestinským bojovníkům tak, aby nebyla

¹⁹⁸ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 10.

¹⁹⁹ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 162

²⁰⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 144.

²⁰¹ Tamtéž s. 150-151.

²⁰² Objevuje se také transkripce Džamáíl či Džamáíl.

²⁰³ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 153-154.

²⁰⁴ JÍRŮ, Lucie. *Vliv šiitského duchovenstva na politiku a společnost*. s. 54.

²⁰⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 184.

ohrožena země a její integrita. Krize byla ukončena 8. 11. 1969 podepsáním Káhirske dohody mezi Jásirem Arafatem jako představitelem Organizace pro osvobození Palestiny a vrchním velitelem libanonské armády generálem Emilem Bustáním pod záštitou egyptského prezidenta. Uzavřením dohody bylo uznáno právo palestinských bojovníků pobývat na území Libanonu a zároveň byly palestinské tábory vyňaty z pravomoci státní moci²⁰⁶.

Diskuze na palestinskou přítomnost v zemi rozdělila již tak nejednotné obyvatele. Muslimská komunita, zejména její sunnitská část se přikláněla na stranu OOP s vidinou zvýšení muslimské populace ve státě, skýtající tak zvýšení podílu ve vládě²⁰⁷. Křesťané, včetně Raymonda Eddého²⁰⁸, ale i někteří muslimové považovali Káhirskou dohodu za zásah do suverenity státu²⁰⁹. Strach z šířících se levicových ideologií také přispěl k tendenci spojovat příchozí cizince, především tedy Syřany a Palestince, se sociálními problémy libanonské společnosti, což vytvářelo ještě větší propast, kterou politické napětí jen přižívalo²¹⁰.

5.2.5 Sulajman Franžije²¹¹ (1970 – 1975)

V sedmdesátých letech se již plně začaly projevat následky nedostatečnosti politicko-ekonomického uspořádání. Od svého vzniku sice Libanon zaznamenával ekonomický růst ale s určitými výhradami. S odkazem na výše zmíněná fakta je třeba zdůraznit, že ekonomická prosperita se netýkala celého území a ne všech obyvatel. Ekonomicky liberální země se zaměřovala na rozvoj obchodu, financí, služeb a turismu se silnou orientací na vývoz, některé sektory, jako například zemědělství ale zůstávaly opomíjeny. Ačkoliv tedy roční růst HDP převyšoval i ty nejrychleji se rozvíjející země Blízkého východu, profitovali z něj ti nejbohatší žijící v hlavním městě či jiných velkých městech²¹². Bejrút byl regionálním, nejen obchodním, centrem a přesídlit sem se mezi lety 1960 a 1965 rozhodla pětina obyvatel venkova²¹³, a kvůli vzrůstajícím obavám

²⁰⁶ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 154 -155.

²⁰⁷ CORSTANGE, Daniel. *The Price of a Vote in the Middle East*. s. 55.

²⁰⁸ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 133.

²⁰⁹ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 11.

²¹⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 148-149.

²¹¹ Objevuje se také transkripce Frangieh.

²¹² ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 249 – 251.

²¹³ Tamtéž s. 251.

z palestinské přítomnosti se v průběhu šedesátých let do hlavního města a jeho rozrůstajících předměstí přesunula téměř třetina obyvatel jižního Libanonu²¹⁴.

Nespokojenost obyvatel pramenící z mnoha sociálních problémů se tak v sedmdesátých letech projevila v podobě stávek a demonstrací²¹⁵, ale nezbytné reformy a změna systému shora, nebyly realizovány, primárně kvůli neochotě vládních činitelů měnit stávající pořádek ve svůj neprospěch²¹⁶, ale neváhali použít armádní jednotky proti rozhořčeným obyvatelům, namísto k efektivní vnější obraně státu v arabsko – izraelském konfliktu²¹⁷.

Sociální hnutí se tak, nevyslyšeno představiteli státu, obracelo na jednotlivé náboženské komunity se snahou uskutečnit změnu zdola. V první polovině sedmdesátých let založil Musá as-Sadr významná politická uskupení. V roce 1974 to bylo Hnutí vyděděnců, které i když necílilo na konkrétní náboženskou komunitu, oslovilo svým sociálním zaměřením převážně šiity. O rok později vznikla vojenská frakce tohoto uskupení s názvem Prapory libanonského odporu známé jako Hnutí naděje²¹⁸.

Další z arabsko-izraelských konfliktů – jomkipurská válka na podzim roku 1973 – přispěl k setkání libanonské a syrské hlavy státu k diskuzi nad mezinárodněpolitickými vztahy. Sulajman Franžije a Háfiz al-Asad uzavřeli na počátku roku 1974 společnou dohodu, která strany zavazovala ke vzájemné pomoci při obraně státu v případě ohrožení zejména ze strany Státu Izrael²¹⁹.

Vyostřující se situace ve vládě, kterou se nedařilo stabilizovat, byla odrazem frustrace společnosti. Stát disponoval slabými institucemi a úřady, čímž docházelo úpadku centrální autority a vnitřní bezpečnosti. Spolu s tím vzrůstalo násilí mezi vznikajícími ozbrojenými skupinami²²⁰. Ozbrojené střety a odvety, k nimž docházelo čím dál častěji, vyústili v otevřený konflikt 13. 4. 1975 když při

²¹⁴ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 166. Zásadní událostí pro nárůst Palestinské přítomnosti byla porážka v Jordánsku 1970/1. BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 315.

²¹⁵ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 252.

²¹⁶ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 173-174.

²¹⁷ Tamtéž s. 175-176.

²¹⁸ Spojením počátečních písmen v arabštině, vznikne z Prapory libanonského odporu (Afwádž al Muqawamma al Lubnáníja) výraz „Amal“, znamenající „naděje“. JÍRŮ, Lucie. *Vliv šíitského duchovenstva na politiku a společnost*. s. 55.

²¹⁹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 188.

²²⁰ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 308.

jedné z nich milice Falangy zaútočily na autobus mířící na předměstí Bejrútu a zabily 21 Palestinců²²¹.

Situaci se prezident ještě snažil zachránit vydáním Ústavního dokumentu²²² 14. 2. 1976, jako pokus o reformu neuspokojivého politického systému. Hlavními body Dokumentu bylo stanovení arabské identity státu, muslimská komunita měla být v Poslanecké sněmovně zastoupena stejným počtem poslanců jako křesťané, navíc měl Parlament získat právo volit premiéra. Též mělo dojít ke zrušení principu politického konfesionalismu, vyjma postu prezidenta, premiéra a předsedy Parlamentu a vyšších stupňů správy. Vydání Dokumentu se ale nesešlo s pozitivní odezvou ze strany představitelů muslimské komunity, kterým se jevil jako nedostatečný, a nedokázalo tedy boje zastavit²²³.

Navzdory všem válečným událostem si Libanon do určité míry zachoval svou integritu, což později přispělo ke zdárnému obnovení pořádku a vlády práva. Představitelé mocí po celou dobu vykonávali alespoň některé ze svých pravomocí, které jim situace dovozovala. Poslední parlamentní volby proběhly v roce 1972 a zvolený parlament si každé čtyři roky obnovoval mandát²²⁴ a do konce války zvolil pět prezidentů. Činnost státních orgánů a institucí byla sice utlumena, ale jejich existence zůstala zachována. Fungování bezpečnostních složek státu nebylo efektivní a došlo ke ztrátě kontroly hranic a území na severu, jihu a v údolí Biká, nicméně probíhaly pokusy o jejich obnovu²²⁵.

5.3 Strany občanské války a jejich vzájemné vztahy

Tato podkapitola slouží ke krátkému shrnutí občanské války, jejím následkům a intervenci cizích států, jejichž prostřednictvím nakonec proběhla mírová jednání a stabilizace země.

K vypuknutí konfliktu, jak zaznělo v přechozí podkapitole, přispěly jak faktory vnější, tak vnitřní, které dlouhodobě působily na libanonskou společnost a politiku, a s nimiž se představitelé republiky nedokázali vypořádat. Kombinace arabsko-izraelských válek spolu s působením OOP a netečnost vládnoucích elit

²²¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 189.

²²² Ar. al-Wathīqa al-Dastúrīja.

²²³ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 64-65.

²²⁴ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 253.

²²⁵ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 309 a 319.

reagovat na probíhající politické a společenské změny přinesla ničivé následky²²⁶. Předpokládaná populace Libanonské republiky činila před rokem 1975 přibližně 3,1 milionu obyvatel²²⁷. Válka přitom naprosto zásadním způsobem ovlivnila životy většiny z nich. Nejvyšší čísla hovoří o 150 000 mrtvých, až 250 000 zraněných²²⁸, 17 000 zmizelých, 790 000 bylo nutno opustit své domovy. Třetina obyvatel emigrovala do zahraničí a celkové škody dosáhly výše 25 miliard dolarů²²⁹.

Vnitřní strany konfliktu představovaly lidové etnické a náboženské milice, organizovány převážně na politickém základu, zejména Falanga a Libanonská fronta, představující křesťansko-maronitskou alianci, dále OOP, Hnutí naděje, Progresivní socialistická strana a v druhé polovině osmdesátých let vzniknuvší Hizballáh²³⁰. Do války se zapojily oba sousedé Libanonu – Sýrie a Stát Izrael, včetně OOP, ale do určité míry i další státy regionu v podobě zástupné války: Egypt, Libye, Irák, Saúdská Arábie, Írán a Arabská liga. K dalším vnějším činitelům se připojili i USA a SSSR, také Francie a OSN²³¹.

Charakter konfliktu se během let proměňoval v závislosti na přeskupení politických sil a spojenců bojujících stran. Ač byla Sýrie původně spojencem OOP, v občanské válce se postavila na stranu libanonské vlády a Falangy. Se souhlasem USA a Izraele, rovněž spojence Falangy, vstoupilo 1. 6. 1976 na území Libanonu 15 000 syrských vojáků. Jejich zapojení se do konfliktu ani vyslání Arab Deterrent Force Arabské ligy ale boje neukončilo²³². O dva roky později došlo k první intervenci Státu Izrael v podobě Operace Lítání 14. 5. 1978²³³, v reakci na to vydala Rada bezpečnosti OSN 17. 3. 1978 Rezoluci 425, kterou vyzvala Izrael k ukončení válečných operací a stažení svých jednotek, spolu s tím byly Rezolucí 426 vyslány jednotky UNIFIL²³⁴, které měly na tento proces dohlížet a napomoci k zavedení pořádku a bezpečnosti v zemi a obnovení

²²⁶ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 11.

²²⁷ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 77.

²²⁸ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 253.

²²⁹ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 77.

²³⁰ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 251.

²³¹ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 309.

²³² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 202-205.

²³³ Tamtéž s. 212.

²³⁴ United Nations Interim Force for Southern Lebanon

autority centrální vlády²³⁵. O několik let později 8. 6. 1982 vstoupil Izrael na území Libanonu znovu v rámci Operace mír pro Galileu²³⁶, s cílem zlikvidovat jednotky OOP a jejich pozici v Libanonu a přispět k vytvoření nového politického uspořádání²³⁷. Ve stejném roce se přidaly Íránské revoluční gardy²³⁸.

Ústavní krizi v posledních letech války vyvolal spor mezi dvěma vládami, z nichž každá se považovala za legitimní. Situace nastala vypršením prezidentského mandátu Amína Džumajjil, aniž by byl zvolen jeho nástupce, protože prezident se pokoušel své funkční období prodloužit²³⁹. Salím al-Huss, který odstoupil z pozice premiéra, vzal svou rezignaci zpět po tom, co Džumajjil jmenoval, navzdory ústavně zakotvenému pravidlu, novým premiérem křesťana generála Michela ^oAúna. Ten se navíc v září roku 1989 prohlásil za hlavu státu, z této pozice odvolal Salíma al-Husse, rozpustil Parlament a odmítal uznat nově zvolené prezidenty. Mezi lety 1988 a 1990 se tak nekonaly schůze Parlamentu a došlo k oddělení složek státu na dvě frakce v důsledku existence dvou vlád²⁴⁰. Dále vyhlásil osvobozenou válku proti Sýrii, která ho nakonec na konci října roku 1990 porazila a v srpnu 1991 donutila opustit zemi²⁴¹.

²³⁵ MAKDISI, Karim. Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon. s. 24.

²³⁶ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 220.

²³⁷ BERRY, Mike, PHILO, Greg. *1982: The Invasion of Lebanon*. s. 80.

²³⁸ BARAK, Oren. Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation. s. 326.

²³⁹ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 24.

²⁴⁰ BARAK, Oren. Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation. s. 322- 323.

²⁴¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 246 – 249.

6. Stabilizace a ústavní vývoj po skončení občanské války

S ukončením dvojvládní a odchodem Michela Aúna do exilu ve Francii nastaly podmínky pro realizaci výsledků mírového jednání, které probíhalo již během ústavní krize. Tato kapitola pojednává o dalším významném prameni ústavního práva, s nímž došlo k zásadním změnám ve státoprávním uspořádání Libanonu. S ústavní novelou nastává období Druhé republiky, zároveň je vytyčen cíl, kterého má být v budoucnu, pomocí dalších změn politického systému, dosaženo.

6.1 Tá'ífská dohoda 1989

Dokument národního porozumění²⁴², či Dokument národního smíření²⁴³, jak bývá Tá'ífská dohoda také nazývána, svým charakterem a významem odpovídá Národnímu paktu z roku 1943. Přijetím Dohody byla ustanovení Paktu revidována, některá z nich zformalizována, ale převážně došlo k zásadním změnám, které se přímo dotkly 31 článků Ústavy, včetně vložení preambule²⁴⁴. Smyslem Dohody tak nebylo pouze ukončení občanské války a vyjednání mírových podmínek, ale také obnovení suverenity státu a nalezení východisek, která by vedla ke společenskému konsenzu a odstranila nevyhovující prvky, jež byly jednou z příčin konfliktu. Vzhledem k tomu, že se do války zapojilo tolik uskupení a států, bylo třeba Dohodou upravit i budoucí vztahy a postoj státu vůči těmto entitám. Předmětem byly primárně syrsko-libanonské vztahy, rozpuštění milic a reorganizace armády. Okruhy, kterým se Dohoda věnovala, jsou detailně zpracovány v následujících oddílech.

6.1.1 Okolnosti uzavření Tá'ífské dohody

Krizová období Libanonské republiky mají alespoň jeden společný rys, a tím je zapojení cizích států, jejichž prostřednictvím dochází k jejich zdárnému ukončení a pokusu o vyřešení. Svolání mírového jednání do saúdskoarabského města s příznačným jménem Tá'if, pramenilo z iniciativy USA, Saúdské Arábie a Sýrie, z nichž největší zájmy na ovlivnění výsledné podoby Dohody měla Sýrie, se záměrem zajistit si v reorganizovaném státě co nejsilnější postavení²⁴⁵.

²⁴² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon* s. 248.

²⁴³ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 20.

²⁴⁴ Lebanon's Constitution of 1926 with Amendments through 2004.

²⁴⁵ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 256.

Toto úsilí provázelo vztahy Sýrie a Libanonu po celou dobu jejich existence. Svou intervencí v občanské válce tak Sýrie využila příležitost vybudovat si v zemi dominantní pozici a čerpat z výhod s tím spojenými. Tématem pozdější diskuze byla legitimita této intervence, která bývá ospravedlňována skutečností, že více než čtyři pětiny ADF, nasazených Arabskou ligu, tvořili syrské jednotky. Po tom, co došlo k ukončení mandátu ADF v roce 1982, bylo stažení syrských jednotek podmíněno přímým jednáním a dohodou mezi Libanem a Sýrií. Do doby než tak bylo učiněno v podobě Tá'ífské dohody, měla Sýrie možnost upevňovat svou pozici a vliv v různých státních sektorech²⁴⁶.

Mírové jednání probíhalo od 30. 9. 1989, a účastnilo se ho z původního devadesáti devítičlenného parlamentu čítajícího sedmdesát tři přeživších celkem šedesát dva poslanců. O téměř měsíc později schválilo padesát osm z nich výslednou podobu Tá'ífské dohody²⁴⁷. Zastavením odporu Michela 'Aúna skončila válka, a mohlo dojít k její implementaci a 21. 9. 1990 byla tedy ratifikována a stala se součástí ústavy²⁴⁸. Většina politických činitelů, kteří se účastnili války, s podobou Dohody souhlasila, s nimi i maronitský patriarcha Nasralláh Butrus Sfajr²⁴⁹, který se na rozdíl od svého předchůdce politicky angažoval a to ve prospěch křesťanské opozice²⁵⁰. Naproti tomu Michel 'Aún se důrazně vymezoval proti snížení pravomocí prezidenta²⁵¹ a kritizoval nepřesnosti a nejasnosti týkající se uskutečnění zamýšlených ústavních novel a odchodu syrských jednotek²⁵².

6.1.2 Ústavní změny

Dohoda zásadním způsobem ovlivnila podobu Ústavy a změnila dosavadní politický systém a rozložení moci. V první řadě se součástí Ústavy stala preambule, jež pod písmeny A) až J) představuje základní rysy státu, který charakterizuje jako svrchovaný, svobodný a nezávislý. Vymezuje jej jako „konečnou domovinu svých občanů“²⁵³, čímž odmítá dělení území či vytvoření

²⁴⁶ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 16.

²⁴⁷ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 323-324.

²⁴⁸ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 119.

²⁴⁹ Objevuje se také transkripce Sfejr.

²⁵⁰ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 325.

²⁵¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 248.

²⁵² SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 21.

²⁵³ Písm. A) preambule Ústavy

unie s jiným státem²⁵⁴, hlásí se k arabské identitě a sounáležitosti²⁵⁵, a přijímá tedy svůj arabský charakter naprosto otevřeně oproti Národnímu paktu. Zdůrazňuje své členství v Arabské lize a v OSN²⁵⁶, tak opět poukazuje na svůj arabský profil a zároveň na nezávislost v mezinárodních vztazích²⁵⁷.

Další ustanovení představují principy, ke kterým se republika hlásí: demokracie a parlamentarismus, úcta k všeobecným svobodám s důrazem na svobodu myšlení a náboženského vyznání, úcta k sociální spravedlnosti a rovnosti občanů v jejich právech a povinnostech²⁵⁸. Za zdroj moci a svrchovanosti je považován lid, který je vykonává prostřednictvím ústavních institucí²⁵⁹. Preambule dále zmiňuje princip oddělení mocí, jejich spolupráci a rovnováhu²⁶⁰ a rovněž zakotvuje liberální směr ekonomiky²⁶¹ a rovnoměrný rozvoj všech regionů jako základ jednoty a stability²⁶².

Písmeno H) preambule Ústavy si klade za cíl zrušení principu politického konfesionalismu, a to podle přechodného plánu, jehož naplněním má nastat období Třetí republiky²⁶³. Tento záměr je obsažen i v článku 95 Ústavy, který zároveň předestírá vytvoření Národní rady, zabývající se tímto úkolem, ovšem nestanovil lhůtu, během které by se tak mělo uskutečnit, stejně jako Národní pakt. Doposud nebyly tyto kroky ke zrušení principu realizovány.

Závěrem preambule stanovuje zákaz územní segregace obyvatel a zákaz jakýchkoliv zásahů do „dohody o vzájemném soužití“, která představuje vůli komunit žít ve vzájemném respektu a podílet se na výkonu moci²⁶⁴ a předchází pokusu o nadvládu jedné z komunit²⁶⁵.

Novým orgánem, který měl dozírat na dodržování ústavnosti a rozhodovat spory týkající se parlamentních a prezidentských voleb byla Ústavní rada, která byla následně zákonem č. 250 ze dne 14. 7. 1993 vytvořena. Ve vztahu k tomuto orgánu byla přiznána představitelům náboženských společností pravomoc obrátit

²⁵⁴ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 82.

²⁵⁵ Písm B) preambule Ústavy

²⁵⁶ Písm B) preambule Ústavy

²⁵⁷ Pax syriana s. 13

²⁵⁸ Písm. C) preambule Ústavy

²⁵⁹ Písm. D) preambule Ústavy

²⁶⁰ Písm. E) preambule Ústavy

²⁶¹ Písm. F) preambule Ústavy

²⁶² Písm. G) preambule Ústavy

²⁶³ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 250.

²⁶⁴ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 324.

²⁶⁵ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 22.

se na Ústavní radu v případě porušování ústavnosti v oblasti práva personálního statusu, svobody vyznání a svobody náboženského vzdělávání (čl. 19). Získávají tak stejnou moc jako představitelé moci výkonné a zákonodárné, kteří se ale na Radu mohou obracet ve věci porušování ústavnosti v jakýchkoliv právních odvětvích.

Moc výkonná, která dosud ležela primárně v rukou prezidenta, je nyní svěřena vládě²⁶⁶ (čl. 17). Prezident tak přichází o řadu svých pravomocí ve prospěch vlády, premiéra a předsedy Parlamentu²⁶⁷, jejichž role je naopak posílena. Dříve prezident vedl jednání vlády, a přijetí rozhodnutí bylo podmíněno jeho souhlasem, ovšem po novele je mu přiznáno pouze právo se účastnit jednání vlády a předsedat jim, nicméně bez možnosti hlasovat (čl. 53 odst. 1). Jmenování předsedy vlády prezidentem je nově vázáno poradou s předsedou Parlamentu, potažmo s poslanci (čl. 53 odst. 2). K ratifikaci mezinárodní smlouvy může dojít pouze se souhlasem premiéra a vlády, která o nich zpravuje Poslaneckou sněmovnu (čl. 52). Prezident tak také ztratil své výlučné právo nezávisle rozhodovat. Právo prezidenta rozhodnout o rozpuštění Poslanecké sněmovny přechází na vládu, která tak může učinit po jeho žádosti (čl. 55), čímž byl celý proces znesnadněn²⁶⁸. Mezi role prezidenta patří sice předsedání Nejvyšší radě obrany s premiérem jako svým zástupcem (čl. 49 a čl. 64) a vrchní velení ozbrojených složek, ale v tomto je zároveň podřízen pravomoci vlády (čl. 49), v jejíž kompetenci je také vyhlášení míru, války, všeobecné mobilizace a rozhodování o dalších zásadních záležitostech (čl. 65 odst. 5). Dále byl upraven rozhodovací proces vlády, která přijímá rozhodnutí na základě konsenzu, pokud ho nelze dosáhnout, tak většinou hlasů, a rozhodnutí týkající se zásadních záležitostí potom dvoutřetinovou většinou všech členů vlády (čl. 65 odst. 5).

Pravomoci předsedy Parlamentu byly naopak posíleny, a tím tak byla podpořena role šiitské komunity. Předseda Parlamentu je volen na čtyři roky, eventuálně na dobu existence Parlamentu, kterým byl zvolen (čl. 44). Dále není povinen svolat Parlament, kromě ústavně stanovených schůzí (čl. 32). Účastní se také výběru premiéra a volby prezidenta (čl. 53 odst. 2 a čl. 73)²⁶⁹.

²⁶⁶ V Ústavě označena jako Rada ministrů.

²⁶⁷ V Ústavě dříve označen jako „mluvčí Parlamentu“ nyní jako „prezident Parlamentu“.

²⁶⁸ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 250-251.

²⁶⁹ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 22.

Změnou ústavy tak dochází k přeskupení pravomocí a namísto silného prezidenta nastupují tři představitelé moci výkonné, zástupci tří nejpočetnějších náboženských komunit, a každý z nich hraje nezanedbatelnou roli v utváření politiky. Jejich vztahy a případné konflikty jsou tedy pro situaci a vývoj státu zásadní, proto bývá toto „trojvládí“ v zahraniční literatuře označováno jako „troika“ či „para-instituce“.²⁷⁰

Nové uspořádání také počítalo s obnovením Senátu, ve kterém by byly zastoupeny všechny náboženské společnosti, a to s prvními volbami do Poslanecké sněmovny, které nebudou organizovány podle principu politického konfesionalismu (čl. 22). V druhé komoře Parlamentu mohlo dojít k eventuálnímu širšímu prosazení drúzů, tedy čtvrté nejpočetnější náboženské komunity²⁷¹. Ani toto ustanovení nebylo doposud naplněno.

Ke zcela zásadní změně došlo ve složení Parlamentu, kde byl muslimům přiznán větší podíl na moci. Nejprve byl zvýšen počet poslanců z 99 na 102, a zákonem č. 154²⁷² v roce 1992 na 128²⁷³, a zastoupení muslimských a křesťanských komunit bylo vyrovnáno, navíc byla nově poskytnuta místa alawitům. Obsazení Poslanecké sněmovny tak po roce 1992 vypadalo co do náboženských komunit a počtu jejich poslanců následovně: maronité (34), řecko ortodoxní (14), řecko katolické (8), arménsko ortodoxní (5), arménsko katolické (1), protestanti (1), jiné (1), sunnité (27), šiité (27), alawité (2), drúzové (8). Křesťanské a muslimské komunity tak shodně mají každá 64 poslanců²⁷⁴. Nutno podotknout, že ani touto změnou nebylo zastoupení komunit rozděleno spravedlivě s ohledem na předpokládané údaje o skladbě společnosti, jejíž většinu už tehdy tvořili muslimové²⁷⁵.

Dohoda se týkala i libanonských ozbrojených složek – LAF a ISF²⁷⁶, k jejichž posílení mělo dojít pro zajištění bezpečnosti. Nová Vláda národního smíření, který vznikla 24. 12. 1990²⁷⁷, měla zajistit kontrolu nad celým územím republiky a vypracovat nový bezpečnostní plán. Součástí poválečného uspořádání

²⁷⁰ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 23.

²⁷¹ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 14.

²⁷² SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 90.

²⁷³ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 82.

²⁷⁴ Tamtéž. s. 69.

²⁷⁵ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 14.

²⁷⁶ *Lebanese Army Forces a Internal Security Forces*

²⁷⁷ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 326.

bylo odzbrojení a rozpuštění milic a převzetí jejich zbraní²⁷⁸ podle nařízení z března roku 1991. Výjimka byla udělena milicím Hizballáhu, které na jihu země kladly odpor izraelským jednotkám. Podle zákona č. 88 z června téhož roku se 6000 původních bojovníků milic stalo součástí armády²⁷⁹. Dohoda tak byla realizována s určitými výhradami, které se kromě Hizballáhu vztahovaly i na prosyrské palestinské jednotky, libanonská armáda nerozšířila svou kontrolu nad územím obsazeném Sýrií a rovněž přijetí bývalých bojovníků milic do armádní struktury bylo v rozporu s ustanoveními Dohody²⁸⁰. Ačkoliv se tedy jednalo o snahy o upevnění státní moci, byla namísto toho potlačována ve prospěch moci cizí.

6.1.3 Uspořádání vztahů s Izraelem a Sýrií

Tá'ífská dohoda poskytla prostor i pro úpravu vztahů mezi Libanonem a Sýrií. Jako jeden ze zprostředkovatelů mírového jednání se Sýrii podařilo vytvořit mezinárodně uznanou právní oporu své pozice v Libanonu v podobě ustanovení Dohody, které zavazovalo ke stažení jednotek z Biká a dalších oblastí nejdéle do dvou let od promulgace ústavní novely, ale zároveň podrobilo přítomnost Sýrie úpravě v bilaterální smlouvě²⁸¹.

Dohromady bylo mezi těmito dvěma zeměmi uzavřeno 19 dohod, jejichž předmětem bylo uspořádání vztahů v různých oblastech. Nejdůležitějšími z nich byly Dohoda o bratrství a spolupráci z května roku 1991 a Dohoda o obraně a bezpečnosti ze září téhož roku, které upravovaly vztahy mezi zeměmi a vyjadřovaly snahu o dosažení co největší spolupráce v oblasti zahraniční politiky, bezpečnosti, ekonomie, kultury, vědy a vytvoření orgánů pro realizaci této spolupráce²⁸².

Sýrie si tedy zabezpečila svou pozici, v podobě 30 000 až 45 000 vojáků²⁸³ a nakloněných partnerů ve všech státních sektorech, ze které po dalších 15 let prosazovala v Libanonu své zájmy²⁸⁴. Většina poválečných prezidentů zastávala pro syrské stanovisko a Sýrie neváhala prosadit změnu Ústavy, aby je ve funkci

²⁷⁸ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 83.

²⁷⁹ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 21.

²⁸⁰ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 26.

²⁸¹ Tamtéž. s. 23.

²⁸² EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 17.

²⁸³ BARAK, Oren. Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation. s. 327 a ELLIS, Kail, C. *Lebanon's Second Republic*. Prospects For the Twenty-first Century. s. 63.

²⁸⁴ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 22.

udržela²⁸⁵. Pro vyplnění prázdných míst v Parlamentu přikročila ke jmenování 40 poslanců, z nichž většina byla zvolena i ve volbách v letech 1992, 1996 a 2000²⁸⁶ a tak podporovala pro syrské tendence v politice. Z těchto důvodů se křesťanští politikové rozhodli v letech 1992 a 1996 volby bojkotovat²⁸⁷.

O efektivitě izraelské intervence v roce 1982 by se dalo polemizovat s ohledem na její důvody v porovnání s nepříliš zdárnými výsledky. Nicméně obě země přikročily k formulaci mírové smlouvy, která měla být podkladem pro stabilizaci situace a vytvoření diplomatických vztahů mezi nimi. Dne 17. 5. 1983 tak podepsaly za účasti zástupce USA dokument, kterým vzájemně uznaly suverenitu, politickou nezávislost a územní integritu (čl. 1 odst. 1), Libanon by tak byl další arabskou zemí, která by oficiálně akceptovala existenci Státu Izrael. V dohodě se obě země zavázaly k ukončení válečných operací a vyhlášení míru (čl. 1 odst. 2), Izrael navíc ke stažení svých jednotek z území Libanonu (čl. 1 odst. 3), ovšem v závislosti na odchodu syrských jednotek. Signatáři měli zajistit, že území obou států nebude zneužito k teroristickým činům (čl. 4 odst. 1) a bude zabráněno vzniku uskupení, které by se pokoušeli napadnout druhou stranu, a rovněž všechny dohody umožňující vznik takových uskupení jsou považovány za neplatné (čl. 4 odst. 2). Toto ustanovení se prokazatelně vztahuje na OOP a Káhírskou dohodu. Ustanovení dohody také vylučovalo vměšování se do vnitřních či vnějších záležitostí proti strany (čl. 4 odst. 3 písm. c). Také měla být vytvořena komise, která by dohlížela na dodržování dohody a zajišťovala by rozvíjení vzájemných vztahů (čl. 8 odst. 1)²⁸⁸.

Je zřejmé, že uzavření dohody nebylo v zájmu Sýrie, a ačkoliv došlo k její ratifikaci Parlamentem, prezident ji nepodepsal, a v květnu roku 1984 ji vláda odmítla²⁸⁹, zároveň ale byla zrušena Káhírská dohoda²⁹⁰. Izraelské jednotky se v roce 1985 stáhly na jih od řeky Lítání, kde proti nim další útoky podnikaly milice Hizballáhu²⁹¹.

²⁸⁵ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 18.

²⁸⁶ Tamtéž s. 18.

²⁸⁷ Tamtéž. s. 21.

²⁸⁸ KAUFMANN, Regula, LAHAM, Antoine, LOETSHER, Jonas, LUETHOLD, Arnold, ed. *Towards Lebanese National Reconciliation*. s. 41- 43.

²⁸⁹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 230.

²⁹⁰ KAUFMANN, Regula, LAHAM, Antoine, LOETSHER, Jonas, LUETHOLD, Arnold, ed. *Towards Lebanese National Reconciliation*. s. 41.

²⁹¹ MAKDISI, Karim. *Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon*. s. 34.

7. Politický vývoj po roce 1989 do současnosti

Poslední část práce je věnována vývoji státu a ústavnosti v období Druhé republiky, tedy bezmála třiceti letům po uzavření Tá'ífské dohody. Až do roku 2000 byla integrita státu narušována boji ozbrojených jednotek Hizballáhu a Izraele v hraničním pásmu na jihu země a do roku 2005 bylo politické uspořádání Libanonu přímo ovlivňováno syrskou přítomností. Této problematice je věnována první podkapitola, následovaná událostmi cedrové revoluce a války s Izraelem v roce 2006 a uklidnění situace uzavřením Dohody z Dauhá. Samostatná podkapitola je věnována uskupení Hizballáh, které se z původních milic transformovalo na politickou stranu a nyní získává čím dál větší popularitu, podporu a vystupuje jako silný partner nejen na domácí politické scéně.

Konečně poslední podkapitola pokrývá posledních deset let s ohledem na vliv syrské občanské války, politické vakuum způsobené absencí na postu prezidenta a s tím spojené prodlužováním mandátu poslanců. Závěrem kapitola seznamuje s vládní krizí roku 2018 a jejím výsledkem.

7.1 Přítomnost izraelských a syrských jednotek

7.1.1 Izrael a Hizballáh v jižním Libanonu

Libanonská republika vstoupila do poválečného období s ozbrojenými jednotkami svých sousedů na vlastním území. Na západě a v údolí Biká se zdržovali syrští bojovníci, a v hraničním pásmu na jih od řeky Lítání vytvářely tzv. bezpečnostní zónu izraelské jednotky spolu s kolaborujícími milicemi Jiholibanonské armády pod vedení Sa'ada Haddáda – jedním z uskupení, které vzniklo v průběhu války, bylo tvořeno křesťany, drúzy a šíity a přidalo se v roce 1978²⁹² na stranu Izraele²⁹³.

Po uzavření Tá'ífské dohody přišel Izrael o své křesťanské spojení v libanonské vládě a i přes potlačení činnosti OOP si již v době své invaze vytvořil nového protivníka v podobě Hizballáhu, který v devadesátých letech převzal vedení rezistence²⁹⁴. Setrvávání izraelských jednotek znamenalo pro Hizballáh narušování suverenity státu a provokaci²⁹⁵, pro druhou stranu

²⁹² ELLIS, Kail, C. *Lebanon's Second Republic*. Prospects For the Twenty-first Century. s. 63.

²⁹³ Tamtéž s. 63.

²⁹⁴ MAKDISI, Karim. Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon. s. 34.

²⁹⁵ Tamtéž s. 34.

představovalo stažení jednotek riskantní krok, kterým by byl poskytnut prostor pro útoky na území Izraele²⁹⁶. Území Libanonu bylo v tomto ohledu spíše prostředníkem v izraelsko-syrském konfliktu, jehož předmětem byl primárně spor o okupaci Golanských výšin²⁹⁷. Izrael měl tedy zájem na ukončení úzké spolupráce mezi Sýrií a Libanonem, v domněnku, že vyjednávání mírových podmínek by bez přímého vlivu Sýrie bylo snadnější²⁹⁸.

Ani přes další izraelské operace v letech 1993 a 1996 se pozice stran nijak nezměnila, a izraelský návrh „Lebanon First“, podle něhož mělo dojít ke stažení izraelských jednotek pod podmínkou odzbrojení Hizballáhu, nebyl druhou stranou přijat²⁹⁹. Situaci na jižní hranici rovněž monitorovaly jednotky UNIFIL, jejichž mandát se s proměňujícím se charakterem konfliktu také měnil, a obě jeho strany si Rezoluci 425 Rady bezpečnosti OSN vykládaly po svém. Libanon v reakci na návrh „Lebanon First“ namítal, že Rezoluce neposkytuje prostor pro vytváření podmínek pro opuštění území. Navíc už tehdy milice Hizballáhu přesahovaly vojenské možnosti Libanonu zajistit jejich odzbrojení³⁰⁰.

Šance na uzavření dvojstranné dohody tak spolu s podporou veřejnosti v pokračování okupace klesaly, a pod vedením nové vlády Ehuda Baraka se jednotky Jiholibanonské armády začaly v červnu roku 1999 stahovat, a s ústupem izraelských jednotek v květnu roku 2000, se rozpadly³⁰¹. Dne 16. 6. 2000 potvrdila Rada bezpečnosti OSN odchod Izraele z hraničního pásma a vyzvala Libanon k převzetí kontroly a výkonu své moci nad tímto územím. Libanonská vláda však pod vlivem Sýrie odmítala zaujmout své pozice na předmětném území s tím, že Izrael stále porušuje Rezoluci 425, a bez uzavření míru tak výzvu Rady bezpečnosti neuskuteční. V jižním Libanonu se tak zdržovaly po dalších pět let pouze jednotky UNIFIL v očekávání, že Libanon začne vykonávat autoritu nad svým územím³⁰².

7.1.2 Vliv Sýrie na poválečný vývoj

V předchozí kapitole již byly nastíněny způsoby, kterými se Sýrie snažila ukotvit svou pozici ve státě, a přímo tak ovlivňovat jeho sektory a vnitřní i vnější

²⁹⁶ ELLIS, Kail, C. *Lebanon's Second Republic*. Prospects For the Twenty-first Century. s. 58.

²⁹⁷ MAKDISI, Karim. Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon. s. 35.

²⁹⁸ ELLIS, Kail, C. *Lebanon's Second Republic*. Prospects For the Twenty-first Century. s. 60.

²⁹⁹ Tamtéž s. 59.

³⁰⁰ Tamtéž. 62.

³⁰¹ Tamtéž s. 71-72.

³⁰² MAKDISI, Karim. Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon. 35.

politiku. Do stávajícího parlamentu jmenovala na prázdná místa poslance nakloněné syrské přítomnosti. Ačkoliv docházelo k jejich opakovanému zvolení i v následujících letech, po odchodu Sýrie se většina z nich v dalších volbách neprosadila.³⁰³

Před parlamentními volbami v roce 1992 byly přijaty nové volební zákony, jejichž podoba byla ovlivněna syrskými zájmy ve prospěch muslimů a prosyrsky nakloněných politiků. Republika byla rozdělena na tři velké kraje Sever, Jih a Bejrút a devět středně velkých na území pohoří Libanon a Biká. V reakci na to se většina křesťanských politiků za podpory patriarchy Sfajra nezúčastnila. S následujícími volbami v roce 1996 byly sloučeny volební obvody v Biká, čímž došlo k posílení pozice šíitských voličů, a s tím ke snadnější cestě jejich politiků do Parlamentu³⁰⁴. Účast křesťanských politiků se v těchto volbách a ve volbách v roce 1998 postupně zvyšovala³⁰⁵. Do voleb se také zapojily nová politická uskupení, která se aktivizovala během války, primárně tedy Hnutí naděje a Hizballáh³⁰⁶.

Do té doby než Sýrie zemi opustila, byli do čela státu zvoleni prezidenti, rovněž charakterizováni svou prosyrskou orientací, navíc v letech 1995 a 2004 došlo k prodloužení prezidentského mandátu, tak aby Sýrie na tomto místě měla stále svého silného partnera³⁰⁷.

Rysem typickým pro muslimskou politickou reprezentaci se staly silné osobnosti vůdců politických stran, kteří si svou pozici udrželi po několika funkčních obdobích. Patří mezi ně Rafiq Hariri, v letech 1992 až 1998 a 2000 až 2004³⁰⁸ zastával post premiéra, mimo jiné se významně podílel na poválečné rekonstrukci země. Dále Nabih Birri, předseda Hnutí naděje, který vykonává funkci předsedy Parlamentu od roku 1992 až do současnosti³⁰⁹. Drúzskou komunitu dlouhodobě zastupuje Walid Džunblát, představitel Progresivní socialistické strany³¹⁰.

³⁰³ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 18.

³⁰⁴ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 92.

³⁰⁵ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 21-34.

³⁰⁶ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 87.

³⁰⁷ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 17-18.

³⁰⁸ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 84.

³⁰⁹ Tamtéž s. 87.

³¹⁰ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 301.

Průběžně Sýrie usilovala o získání podpory napříč politickými stranami³¹¹, což se plně podařilo v případě šíitského Hizballáhu, Hnutí naděje a SSNP, u křesťanských a drúzských stran převážilo protisyrské stanovisko³¹².

V roce 2000 byl opět změněn volební zákon, podle kterého byl Bejrút rozdělen na tři volební obvody, v pohoří Libanon vznikly čtyři obvody namísto původních šesti, Sever i Jih byly rozděleny každý na dva, Biká opět na tři³¹³.

7.2 Politická krize 2005-2008 a Doha Agreement

Koncem roku 2004 Sýrie opět prosadila ústavní novelu o prodloužení mandátu prosyrského prezidenta Emila Lahúda o další tři roky. V reakci na to vydala Rada bezpečnosti OSN dne 2. 9. 2004 Rezoluci 1559, prostřednictvím které požadovala opuštění státu všemi zahraničními složkami, odzbrojení milic, a podpořila konání svobodných a spravedlivých prezidentských voleb³¹⁴. I navzdory tomuto činu došlo k prodloužení mandátu, což zapříčinilo vyvolání námitek USA, Velké Británie a Francie, doprovázené později Saúdskou Arábií, Jordánskem a Egyptem, a společný tlak na odchod Sýrie z Libanonu³¹⁵. Svůj nesouhlas s prosazením ústavní změny tehdy vyjádřili i duchovní představitelé tří největších náboženských komunit³¹⁶.

Po pro OSN neadekvátní reakci vydala Rada bezpečnosti v lednu roku 2005 další Rezoluci 1583, kterou vyzývala k výkonu autority na jižní hranici, odmítla nárok na území, které libanonští činitelé považovali za stále okupované Izraelem, a zpochybnila tvrzení, že pozice Sýrie a Hizballáhu je součástí národní strategie, což bylo tvrzení, kterým Libanon reagoval na předchozí rezoluci³¹⁷.

7.2.1 Atentát a jeho důsledky

Dne 14. 2. 2005 byl v Bejrútu spáchán bombový útok, kterým byl zabit bývalý premiér Rafiq Harírí. Spolu s ním bylo zabito dalších 21 lidí a 226 zraněno³¹⁸. Vzhledem k tomu, že v předcházejícím roce se zhoršily vztahy mezi

³¹¹ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon.* s.36.

³¹² KURTULUS, Ersun. N. 'The Cedar Revolution': Lebanese Independence and the Question of Collective Self-Determination. s. 209.

³¹³ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon.* s. 94.

³¹⁴ KURTULUS, Ersun. N. 'The Cedar Revolution': Lebanese Independence and the Question of Collective Self-Determination. s. 195.

³¹⁵ Tamtéž s. 198.

³¹⁶ Tamtéž s. 199.

³¹⁷ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon.* s. 192.

³¹⁸ Special Tribunale for Lebanon. STL Timeline of Events.

ním a syrským režimem, značná část libanonské společnosti přisoudila odpovědnost za spáchání atentátu právě Sýrii.

V březnu svolali političtí představitelé demonstrace, dne 8. 3. se konala z iniciativy Hizballáhu, Hnutí naděje a SSNP, podporující syrskou přítomnost. Dne 14. 3. proběhla její protisyrská obdoba, na jejíž straně stály LF, Falanga, PSP, Národní liberální strana a další. Kombinace těchto událostí spolu se silicím mezinárodním tlakem, přiměly Sýrii v dubnu téhož roku k odchodu ze země³¹⁹. Po téměř třiceti letech se tak Libanonská republika zbavila přítomnosti cizích ozbrojených složek.

Volby na přelomu května a června roku 2005 se konaly podle volebního zákona z roku 2000³²⁰. Voleb se účastnily dvě velké koalice politických stran, které se zformovaly po březnových pro a protisyrských demonstracích a podle dat jejich konání nesou i názvy Aliance 14. března a Aliance 8. března. První zmíněná je vedena Sa'adem Harírím, předsedou Hnutí budoucnosti a druhou řídí Hasan Nasralláh, který stojí v čele Hizballáhu³²¹. Ve volbách zvítězila Aliance 14. března, již za účasti navrátilivšího se Michela 'Aúna z exilu³²², čímž bylo podpořeno převládající protisyrské stanovisko společnosti.

Na základě Rozhodnutí č. 58 ze dne 8. 8. 2005 byla vytvořena komise, která měla vytvořit nový volební zákon. Tuto dvanáctičlennou komisi vedl Fuád Butrus, bývalý ministr zahraničních věcí, a svůj návrh předložila 31. 5. 2006. Novela obsahovala zásadní změny stávajícího volebního uspořádání. S ohledem na požadavky muslimské komunity navrhla snížení věkové hranice pro získání aktivního i pasivního volebního práva z 21 na 18 let. Zahrnovala i přání křesťanské komunity přiznat volební právo i Libanoncům žijícím v zahraničí. Dále umožnila voličům volit kandidáty v obvodech, ve kterých byly zaregistrováni, z místa svého aktuálního bydliště. Tyto dvě změny by usnadnily celý proces pro Libanonce žijící jinde, než ve svém rodišti. Novinku také představovalo zavedení kvót na kandidátní listiny, kde minimálně třicet procent kandidátů musely tvořit ženy. Rovněž zaváděla opatření, která měla zajistit co nejspravedlivější průběh voleb, včetně úpravy mediálních kampaní. Návrh

³¹⁹ KURTULUS, Ersun. N. 'The Cedar Revolution': Lebanese Independence and the Question of Collective Self-Determination. s. 196-209.

³²⁰ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 96.

³²¹ PONÍŽILOVÁ, Martina. Libanon. s.94-95.

³²² EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 36.

volebního zákona ale zůstal pouze na papíře, nikdy nebyl předán vládě a ve světle pozdějších dramatických událostí byl odložen³²³, některé jeho aspekty byly ovšem využity v rámci nového volebního zákona o tři roky později³²⁴.

Po dalších útocích na libanonské politiky požádala vláda v prosinci 2005 o vytvoření mezinárodního trestního tribunálu, který by všechny tyto spolu související útoky vyšetřil³²⁵. Na tento krok reagovali šiiťští poslanci, kteří na protest na dva měsíce opustili vládu. Jejich návrat byl podmíněn ústupky, mimo jiné byl Hizballáhu přiznán atribut národního představitele rezistence³²⁶.

Na počátku roku 2007 podepsala vláda s OSN smlouvy o Zvláštním tribunálu pro Libanon a Rada bezpečnosti Rezolucí 1757 ze dne 30. 5. 2007 schválila jeho vznik. Původní Mezinárodní nezávislá vyšetřovací komise (UNIIC), která od dubna 2005 asistovala při vyšetřování, ukončila své aktivity, které přešly na Zvláštní tribunál. Ten zahájil svou činnost 1. 3. 2009 v holandském Leidschendamu³²⁷.

7.2.2 Červencová válka a následná krize

V létě 2006 se opět vyostřila situace na jižní hranici s Izraelem, a únos dvou izraelských vojáků Hizballáhem vyústil v téměř měsíc trvající boje. Konflikt započatý 12. 7. zastavila 11. 8. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1701, která nařídila jeho ukončení a posílila své jednotky v hraničním pásmu³²⁸, doprovázené přítomností LAF a jednotkami Hizballáhu³²⁹.

Na konci roku 2006 pokračovali šiiťští politici ve své strategii a opustili vládu, s cílem zajistit si větší moc a předejít dalším požadavkům na odzbrojení Hizballáhu. Toto blokování vládních zasedání trvalo do května roku 2008, kdy vláda pojala podezření vůči soukromé telefonní síti Hizballáhu a požadovala její vyšetřování, a rovněž se domáhala změny vedení bezpečnostních složek mezinárodního letiště spolupracujícího s Hizballáhem³³⁰. Strana odpověděla 8. 5. 2008 vojenským obsazením západního Bejrútu³³¹. Vypuknutí násilí zabránilo

³²³ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s.103-104.

³²⁴ Tamtéž. s. 105.

³²⁵ Special Tribunale for Lebanon. STL Timeline of Events.

³²⁶ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 71.

³²⁷ <https://www.stl-tsl.org/en/about-the-stl/636-creation-of-the-stl>

³²⁸ MAKDISI, Karim. Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon. s. 36.

³²⁹ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 89.

³³⁰ Tamtéž. s. 92.

³³¹ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 72.

uzavření Dohody z Dauhá dne 21. 5. 2008. V Dohodě se politické strany s podporou Arabské ligy usnesly na mimořádné schůzi, kde bude prezidentem zvolen Michel Sulajman (1.) Zavázaly se, že po vytvoření vlády Národní jednoty, ve které bude 11 míst přiděleno opozici, tedy Hizballáhu a jeho partnerům, kterým také náleží právo veta proti vládním návrhům³³², a strany nebudou dále blokovat činnost vlády (2.). Dohodly se na novém uspořádání volebních obvodů, a to podle zákona z roku 1960 (3.), bylo zakázáno používání zbraní a násilí s cílem zajistit si politickou spolupráci, zároveň mělo dojít k rozšíření státní moci na celé území Libanonu (4.)³³³. V červenci pak vznikla nová vlády podle sjednaného uspořádání.

Mezitím skončil v roce 2007 Emilu Lahúдови prezidentský mandát, a novým prezidentem byl v důsledku těchto událostí až v květnu 2008 zvolen Michel Sulajmán³³⁴.

Volby 2009 následovaly po osmnáct měsíců dlouhé politické krizi, a podle Dohody z Dauhá měly být zorganizovány na základě středně velkých volebních obvodů dle zmíněného volebního zákona z roku 1960³³⁵. Parlamentní komise pro správu a spravedlnost stanovila ve volebním zákonu č. 25/2008 ze dne 8. 10. 2008 konání a průběh voleb v jediném dni (čl. 80) a přiznala právo krajanů na základě splnění nutných podmínek volit v zahraničí (čl. 3 a čl. 104), čímž přejala některé koncepty Butrusovi komise z roku 2006. Pro dohled nad mediálními kampaněmi a jejich financováním byla zřízena speciální komise (čl. 11), která o případných prohřešcích informovala Ústavní soud³³⁶.

Vítězem těchto voleb byla stejně jako v roce 2005 Aliance 14. března³³⁷

7.3 Působení strany Hizballáh

Existence a aktivity tohoto politického uskupení je v současném Libanonu natolik zásadní, že je na tomto místě třeba zmínit některé okolnosti týkající jeho vzniku a transformace.

Zformovalo se na počátku osmdesátých let minulého století v průběhu občanské války v reakci na izraelskou invazi v roce 1982 a souviselo i s aktivizací

³³² PONÍŽILOVÁ, Martina. Libanon. s. 93.

³³³ KAUFMANN, Regula, LAHAM, Antoine, LOETSHER, Jonas, LUETHOLD, Arnold, ed. *Towards Lebanese National Reconciliation*. s. 29-30.

³³⁴ PONÍŽILOVÁ, Martina. Libanon. s. 93.

³³⁵ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 97.

³³⁶ Tamtéž. s. 105 a Volební zákon č. 25/2008. Lebanese Elections Assistance Project. *Election Docs*.

³³⁷ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 98

šíitské populace. Své ideologické ukotvení odvíjela od iránského ajatolláha Chomejního, a její personální obsazení vzešlo z původního Hnutí vydědenců a Hnutí naděje. Svým odtržením od Hnutí dávalo uskupení najevo potřebu radikálnější reakce na izraelskou okupaci. K oficiálnímu ustavení Hizballáhu³³⁸ došlo v únoru roku 1985 a charakterizoval se jako protizápadní a protisionistické uskupení, v roce 1992 se však již účastnil voleb jako politická strana, což mu umožnilo zapojit se do vedení státu a dosáhnout touto cestou svých cílů³³⁹. Hlavními body jeho politického programu je od jeho vzniku odpor proti izraelské přítomnosti, a to i po jejím ukončení v roce 2000, a charitativní činnost zaměřující se na sociální problémy. Od toho se odvíjí i jeho vnitřní struktura, která je rozdělena na ozbrojené křídlo a sociopolitické křídlo³⁴⁰. Ve svých volebních obvodech tak v podstatě vykonává funkci státních orgánů v podobě zajišťování sociálních služeb, a to výměnou za podporu ve volbách. Bývá tak označován jako útvar pohybující se v kategorii mezi státem a politickou stranou³⁴¹.

7.4 Pokusy o politickou stabilizaci od roku 2010 do současnosti

V lednu roku 2011 Hizballáh a jeho političtí spojenci opustili vládu Sa'ada Haríriho v reakci na vývoj vyšetřování atentátu na Rafíqa Haríriho Zvláštním tribunálem pro Libanon, které poukazovalo na zapojení členů strany do konfliktu. Aliance 8. března požadovala odmítnutí těchto stanovisek vládou. V červnu téhož roku vznikla nová vláda Nadžíba Mikatiho, kde členové Aliance 8. března obsadili většinu ministerských pozic. Na konci června byly potom vydány obžaloby a zatykače proti čtyřem členům Hizballáhu³⁴².

Na libanonské prostředí začala také působit probíhající občanská válka v Sýrii v podobě útoků fundamentalistů na severovýchodní hranici³⁴³ a velké vlny syrských uprchlíků. Libanon svůj postoj ke konfliktu vyjádřil v „Baabda Declaration“, ve které vyjádřil neutrální stanovisko a odstup od regionálních

³³⁸ Název pochází z Koránského verše a znamená „Strana Alláhova“ ABISAAB, Malek, ABISAAB, Rula, J. *The Shi'ites of Lebanon*. s. 128.

³³⁹ PONÍŽILOVÁ, Martina. Libanon. s. 101.

³⁴⁰ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 65-69.

³⁴¹ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 90-91.

³⁴² FANKHAUSER, David, LICHAA, Olivia. Hezbollah in 2011.

³⁴³ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 259.

konfliktů, ačkoliv prosyřský blok se jednoznačně hlásil na stranu východního souseda³⁴⁴.

V březnu roku 2013 podal předseda vláda Nadžib Mikati demise, a novou vládu se nedařilo zformovat v souvislosti se zapojením zmíněných politických činitelů v syřském konfliktu. K jejímu vytvoření došlo až po deseti měsících v únoru 2014 pod vedení Tammáma Saláma. V květnu téhož roku skončil prezidentský mandát Michela Sulajmána, a vláda se nedokázala dohodnout na výběru nové hlavy státu. V tomto konfliktu se zhmotnily veškeré problémy, které stát na politické rovině provázely³⁴⁵. Až v říjnu roku 2016 se podařilo zvolit Michela 'Aúna, člena Aliance 8. března³⁴⁶. Z těchto podmínek si vláda a parlament několikrát prodlužovali mandát, až konečně v roce 2017 přijali nový volební zákon č. 44/2017 a naplánovali volby na květen roku 2018. Podle tohoto zákona je Libanon rozdělen do 15 krajů řídi se poměrným systémem zastoupení.³⁴⁷

Na začátku roku 2018 byl mandát Zvláštního tribunálu pro Libanon prodloužen o další tři roky³⁴⁸ a do čela byla jako předsedkyně již po třetí zvolena česká soudkyně JUDr. Jana Hrdličková³⁴⁹. V září roku 2018 se konalo závěrečné jednání, jehož se účastnili právní zástupci poškozených, prokurátor a obhájci, kteří zastupují čtyři nepřítomné obžalované, kteří se podle prokuratury dopustili spáchání teroristického útoku a dalších trestných činů. Vzhledem k tomu, že jsou všichni obžalovaní na útěku, probíhá řízení bez jejich účasti. Od zahájení hlavního líčení v roce 2014 svědčilo písemně či ústně přes 300 svědků, bylo přijato více než 3000 důkazů a do procesu se zapojilo 72 poškozených osob³⁵⁰.

V druhé polovině roku 2019 se očekává vydání konečného rozhodnutí v této věci, po kterém mají strany právo se odvolat. Předseda strany Hizballáh Hasan Nasralláh ovšem zdůraznil, že pro stranu nemá rozhodnutí tribunálu žádnou váhu, ať bude mít povahu zprošťující nebo odsuzující³⁵¹. Ovšem ať už bude rozsudek jakýkoliv, lze očekávat, že se k němu společnost a političtí činitelé

³⁴⁴ SABBAGH, Marc. Lebanon's Cabinet Crisis and Syria Spillover.

³⁴⁵ EINAIV, Omer. The Presidential Crisis in Lebanon: Temporary Danger or Sign of a Destructive Rift?

³⁴⁶ Lebanon: Michel Aoun elected president, ending two-year stalemate. *BBC News*.

³⁴⁷ AJROUDI, Asma, CHUGHTAI, Alia, Lebanon elections 2018: Politics as usual. *Al Jazeera*.

³⁴⁸ YAN, Victoria, ANDERSONL, Finbar. STL mandate extended a further three years. *The Daily Star*.

³⁴⁹ Special Tribunale for Lebanon. *STL Bulletin- February 2018*.

³⁵⁰ Special Tribunale for Lebanon. *STL Bulletin- August- September 2018*.

³⁵¹ DAKROUB, Hussein, Nasrallah rejects linking Syria ties to forming govt. *The Daily Star*.

postaví různým způsobem, a zvláště pokud bude prokázána účast strany na útoku, může to značně zkomplikovat další vývoj a stabilitu vlády.

Významnou událostí roku 2018 byly také květnové parlamentní volby. Jejich zásadním rysem bylo vítězství Hizballáhu a jeho partnerů, kteří dohromady získali největší počet poslaneckých mandátů³⁵². Ovšem neschopnost příslušných politických činitelů dosáhnout konsenzu v tom, jak bude vypadat složení nové vlády, zapříčinilo krizi trvající devět měsíců. Sestavením vlády byl pověřen Sa'ad Hariri jako předseda vítězné sunnitské strany Hnutí budoucnosti (FM), který zastává funkci předsedy vlády již od roku 2016³⁵³. Zásadním předmětem diskuzí bylo obsazení ministerstev, a to především ministerstva vnitra, financí, obrany a zahraničí, tedy tzv. silových ministerstev, neshody panovaly zejména mezi představiteli křesťanských (FPM a LF) a drúzských stran (LDP a PSP), kteří nebyli ochotni ustoupit ze svých nároků, týkajících se konkrétních postů a počtu svých představitelů v celkem třicetičlenné vládě³⁵⁴.

Postavení prezidenta hrálo v celém procesu také významnou roli, neboť on sám má svůj podíl ve vládě, konkrétně v rámci ministerstva obrany, jakožto vrchní velitel ozbrojených sil. Zároveň může využít své pravomoci odmítnout návrh složení vlády, který mu Hariri předloží. Politicky je také prezident ve spojení s FPM jako její zakladatel a dlouholetý předseda³⁵⁵. Nalézt shodu se všemi politickými stranami bylo nutností k zamezení déle trvající politické nestability.

Ke konečnému sestavení vlády došlo 31. 1. 2019, důvěru Parlamentu získala 15. 2. 2019³⁵⁶, veřejnost se tak dočkala nové vlády po devět let trvajícím období, kdy se nekonaly všeobecné volby³⁵⁷. Rychlé a úspěšné fungování vyvážené vlády hraje v současnosti důležitou roli kvůli reformám, které je nutno provést v ekonomickém a sociálním sektoru, aby bylo možné se efektivně vypořádat s naléhavými problémy, kterým v současnosti Libanon čelí, tedy vysoký státní dluh, korupce, znečištění a problémy s odpadem, dodávky elektřiny,

³⁵² VOHRA, Anchal. Lebanon finally has a new government. *Al Jazeera*.

³⁵³ Lebanon announces government after months of deadlock. *Al Jazeera*.

³⁵⁴ DAKROUB, Hussein. Hariri to present Aoun with 'outline'. *The Daily Star*.

³⁵⁵ AZHARI, Timour. Aoun naming ministers tips delicate balance. *The Daily Star*.

³⁵⁶ Hariri chairs Cabinet session at Grand Serrail. *The Daily Star*.

³⁵⁷ AJROUDI, Asma. Lebanon in stalemate over new cabinet: What's the hold up? *Al Jazeera*.

vysoké procento uprchlíků a stále ještě stagnující ekonomie, vzhledem k tomu, že Libanon je, jako jeden z důsledků války, třetí nejzadluženější zemí na světě³⁵⁸.

³⁵⁸ AZHARI, Timour. Why is the upcoming year crucial for Lebanon? *The Daily Star*.

8. Závěr

Tato práce si kladla za cíl primárně poskytnout přehled nejvýznamnějších právních předpisů, které tvoří libanonské ústavní právo. Prvním takovým důležitým pramenem, ze kterého později vycházela úprava po vzniku republiky, byl Organický statut, který uspořádal vztahy na území Libanonu ještě v době Osmanské říše. Toto období je podrobně popsáno v druhé kapitole, spolu s historickým a politickým vývojem, který je s tématem neodmyslitelně spjat. Tato kapitola také podrobněji pojednává o správním uspořádání, vzniku mandátní správy po První světové válce a vyhlášení Libanonské republiky. Jedna z podkapitol je rovněž věnována vztahu Libanonu a Sýrie v tomto období, který se neobešel bez úskalí, a následky provázejí diplomatické styky těchto dvou zemí dodnes.

Třetí kapitola je věnována stěžejnímu prameni ústavnímu právo, a to Ústavě z roku 1926. Její podoba vycházela částečně z Ústavy Třetí Francouzské republiky, částečně z předrepublikového uspořádání a politicko-společenských prvků. Kapitola tak představuje, do kterých částí ústavy se promítly tyto vlivy a také jaká byla zvolena forma vlády a rozdělení moci. Změny Ústavy jsou potom uváděny v dalších kapitolách ve spojitosti s příslušným obdobím. I po vzniku republiky a Ústavy měla ale stále hlavní slovo v zemi Francie, což bylo čím dále více důvodem nespokojenosti obyvatel. A i přesto, že došlo k pokusu uklidnit situaci v podobě francouzsko-libnonské Dohody o přátelství a spojenectví, selhala tato snaha na straně Francie, a k dalším nedošlo kvůli Druhé světové válce.

V Libanonu potom byli během války přítomni představitelé několika válčících stran. Po znovu převzetí kontroly Svobodnou Francií se země blížila získání nezávislosti, podporu v tomto procesu získal Libanon od mnoha zemí. Vyhlášení nezávislosti proběhlo v roce 1943, stejně jako vznik dalšího významného ústavně právního dokumentu, jenž vnesl do politického uspořádání prvky, kterými se stat řídil po dalších více než třicet let, a do jisté míry se jimi řídí dodnes. Všechny tyto události jsou popsány v čtvrté kapitole.

Následující kapitola v úvodu představuje specifické rysy libanonského ústavního práva se zaměřením na princip politického konfesionalismu, jehož aplikace předcházela vzniku republiky, a je doposud její součástí. Dále je tento princip představen v rámci volebního systému Libanonu. Dále jsou

charakterizována funkční období prezidentů až do roku 1975, zejména s ohledem na činnost prezidentů jako představitelů moci výkonné a změny Ústavy. V tomto případě by se spíše dalo hovořit o svévolném nakládání s ní. Obsah této kapitoly se snaží poukázat na slabiny systému, pokusy o jeho posílení a eskalaci krize, která vyústila v občanskou válku. Její hlavní aktéři jsou stručně popsáni v poslední části kapitoly, stejně jako ústavní krize, která tvořila závěr války.

Předposlední kapitola je opět zasvěcena prameni ústavního práva, kterým byla v roce 1989 Tá'ífská dohoda. Jejím podepsáním byl válečný konflikt formálně ukončen, přinesla ale také ústavní změny. Změnila tak nevyhovující uspořádání navržené Národním Paktem, čímž se snažila vyrovnat se společenskými změnami ve státě. Důležitým prvkem války byla opět přítomnost cizích států, zejména Sýrie a Izraele. S následky účasti těchto zemí ve válečném konfliktu i v poválečném období, se Libanon vyrovnává dodnes. Za jakých podmínek došlo k opuštění Libanonu těmito zeměmi, a jak byly vztahy mezi nimi uspořádány, představuje rovněž tato kapitola.

Poslední sedmá kapitola nastiňuje vývoj státoprávního uspořádání v Libanonu od uzavření zmíněné Dohody až do současnosti. Překotné změny a nestabilita politického systému, v podobě dlouho trvající formace vlád, neschopnosti dosáhnout konsenzu v zásadních otázkách, nevyvážených poměrů sil, nepřímého vměšování cizích států do vnitřních záležitostí značí, že ani řešení, které přinesla Dohoda, nedpovídá potřebám pro stabilizaci politického systému, i s ohledem na fakt, že princip politického konfesionalismu je stále jeho součástí, ačkoliv bylo jeho odstranění jednou ze zásadních výzev Dohody. Lze tedy očekávat, že pokud k takové změně nedojde, bude republika stále vystavena nerovnováze, která není z dlouhodobého hlediska udržitelná, zejména proto, že vláda není takto schopná plnit svou funkci a reagovat na potřeby společnosti. Jednou z výzev do budoucnosti je také nahrazení práva personálního statusu jednotným odvětvím občanského práva, a tím tak přispět k zamezení diskriminace určitých skupin obyvatel.

Smyslem práce bylo také poskytnout tématu státoprávního uspořádání Libanonské republiky prostor, který jí z pohledu autorky nebyl dosud dostatečně věnován, a tak zároveň podnítit zájem o toto téma v akademické sféře.

Resumé

Although Lebanon is one of the countries of the Middle Eastern region, it has always been much different from its neighbours. Its political and constitutional organization is very specific and unique, however Czech media and literature do not provide much information about its latest affairs. That is why the theme of The Evolution of Lebanese Constitutional Law was chosen for this diploma thesis. The constitutional law is a key sector for the existence of a state, therefore it could describe its system and nature effectively. The significance of this work is thus considered to lie in giving a new and comprehensive perspective and therefore introduce the issues of present situation in the Lebanese Republic and outline its reasons.

The main object of this work is to introduce the most significant sources of the Lebanese constitutional law and the circumstances of its adoption as well as what other countries contributed to it, regarding the fact that Lebanon has always been under the influence of different regimes. Finally it is stressing the deficiencies of those legal documents, eventually what problems might it cause in the future.

At the start the thesis presents the historical, social, political and religious factors that were shaping the region of Mount Lebanon, the core of what is today called the Lebanese Republic. It briefly describes the development that this place went through the ancient times up to the establishment of the French mandate and the declaration of the Lebanese Republic in 1926.

The third chapter is all about the essential legal instrument – the Constitution, the process of its formation, especially the impact of the French presence and its authority. Then the chapter introduces main features of the political system and distribution of powers.

Following chapter discusses the evolution of politics from 1936 to 1945, thus during the time of World War II and the events that led to declaration of independence and termination of French mandate. The last subchapter gives an overview of other legal instrument that has influenced following era significantly – the National Pact of 1943.

One of the characteristic features of Lebanese constitutional law is the principle of political confessionalism which is described and explained in the next chapter together with its application on election system. In addition this chapter

emphasizes important political events, changes and constitutional amendments related to the presidents who were in the term of office between 1943 and 1975 that eventually led to the civil war.

The end of the civil war in 1989 is connected to the Ta'if Accord that was issued to stabilize situation and adjust unsuitable division of powers. How has this document succeeded is described in the final chapter, that shows recent affairs of the 21st century.

To sum up, this diploma thesis shows the complete overview of the main legal instruments that create constitutional law of the Lebanese Republic, and historical, social and political circumstances of the times of its adoption as well as religious background of the political system. The author of this work hopefully wish that this thesis could serve to raise public awareness of this unique country.

Prameny

- GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. Praha: Vyšehrad. 2016. ISBN 978-80-7429-692-5.
- GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-599-X.
- JÍRŮ, Lucie. *Vliv šíitského duchovenstva na politiku a společnost*. Praha: Metropolitní univerzita Praha. 2017. Blízký východ na křižovatce. ISBN 978-80-7422-521-5.
- PONÍŽILOVÁ, Martina. Libanon. In: JEŽOVÁ, Michaela, BURGROVÁ, Helena, ed. *Současný Blízký východ: politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*. Brno: Barrister & Principal. 2011. s. 91-105. ISBN 978-80-87474-45-7.
- SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. Brno: Atlantis. 2007. ISBN 978-80-7108-284-2.
- SKALNÍK, Petr. Libanon na cestě k suverenitě a plné nezávislosti. In: *Blízký východ v současném světě I*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2005. s. 59-70. ISBN 80-86898-59-8.

Cizojazyčné

- ABISAAB, Malek, ABISAAB, Rula, J. *The Shi'ites of Lebanon. Modernism, Communism and Hizbullah's Islamists*. Syracuse University Press. 2014. ISBN 978-0815635093.
- AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. Oxford: Centre for Lebanese Studies. 1991. ISBN 1 870552 20 2.
- BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. Cambridge University Press. 2017. ISBN 9781108235198.
- BARAK, Oren. Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation. In: ROTBERG, Robert I. *State Failure and State Weakness in a Time of Terror*. Brookings Institution Press. World Peace Foundation. 2003. s. 305-339. ISBN 9780815775737.
- BERRY, Mike, PHILO, Greg. *1982: The Invasion of Lebanon. Competing Histories*. Pluto Press. 2006. ISBN 978-0745325651.

- CORSTANGE, Daniel. *The Price of a Vote in the Middle East*. Cambridge University Press. 2016. ISBN 978-1107106673.
- DEKMEJIAN, Richard, H. Consociational Democracy in Crisis: The Case of Lebanon. *Comparative Politics*. [online]. 1978. vol. 10. no. 2. s. 251-265.[13. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/421648>
- ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. Cambridge University Press. 2017. ISBN 9781107164208.
- EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. Syracuse University Press. 2012. ISBN 978-0-8156-3304-4.
- ELLIS, Kail, C. *Lebanon's Second Republic*. Prospects For the Twenty-first Century. University Press of Florida. 2002. ISBN 0-8130-2539-7.
- FARHA, Mark. Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution. In: BALI, Asli, LERNEDR, Hanna. ed. *Constitution Writing, Religion and Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press. 2017. s. 101-130. ISBN 9781107707443.
- FARHA, Mark. Stumbling Blocks to the Secularization of Personal Status Laws in the Lebanese Republic (1926-2013). *Arab Law Quarterly*. Brill. 2015. vol. 29. no. 1. s. 31-55
- FIRRO, Kais. *Inventing Lebanon: Nationalism and the State under the Mandate*. I. B. Tauris 2003. ISBN 1860648576.
- French Mandate for Syria and the Lebanon. *The American Journal of International Law*. [online]. 1923, vol. 17. no. 3. s. 177–182. [5. 2. 2019]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2212963.
- HABACHY, Saba. The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution. *The American Journal of Comparative Law*. [online]. 1964, vol. 13. no. 4. s. 594-604. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/838431>
- HAKIM, Carol. *The Origins of the Lebanese National Idea*. 1840 – 1920. University of California Press. 2013. ISBN 9780520954717.
- HARRIS, William. Syria in Lebanon, Asad's Syria. *MERIP Reports*. [online]. 1985. no. 134. s. 9-14. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3011747>

- HUDSON, Michael. C. Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics. *Comparative Politics*. [online]. 1969. vol. 1. no. 2. s. 245-263. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/421387>
- JAWAD, Rana. *Social Welfare and Religion in the Middle East, A Lebanese Perspective*. Policy Press. 2009. ISBN 978-1861349538
- KAUFMANN, Regula, LAHAM, Antoine, LOETSHER, Jonas, LUETHOLD, Arnold, ed. *Towards Lebanese National Reconciliation*. Reference Texts. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF). 2009. ISBN 978-92-9222-109-6.
- KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. A History of the Internationalization of Communal Conflict. Columbia University Press. 2002. ISBN 9780231505369.
- KURTULUS, Ersun. N. 'The Cedar Revolution': Lebanese Independence and the Question of Collective Self-Determination. *British Journal of Middle Eastern Studies*. [online]. 2009. vol. 36. no. 2. s. 195-214. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40593253>
- MAKDISI, Karim. Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon. *Journal of Palestine Studies*. [online]. 2014. vol. 43. no. 2. s. 24-41. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.1525/jps.2014.43.2.24>
- MEIER, Daniel. The Effects of Arab Spring and Syrian Uprising on Lebanon. [online]. University of Oxford. 2013. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.lebanesestudies.com/portfolio-item/the-effects-of-arab-spring-and-syrian-uprising-on-lebanon/>
- RONDOT, Pierre. Lebanese Institutions and Arab Nationalism. *Journal of Contemporary History*. [online]. 1968. vol. 3. no. 3. s. 37–51. [5. 2. 2019]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/259697.
- ROWLAND, Robert, C, FRANK, David. *A Shared Land/Conflicting Identity*. Trajectories of Israeli & Palestine Symbol Use. Michigan State University Press. 2002. ISBN 978-0870136351.
- SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. Londýn: Pluto Press. 2015. ISBN 9780745334141.

- SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. Londýn: I. B.Tauris, 2002. ISBN 1860649122.
- TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. Pluto Press. 2007. ISBN 9780745324371.
- Heslo "طائفة" In: WEHR, Hans, ed. COWAN, Milton, J. Arabic- English Dictionary. The Hans Wehr Dictionary of Modern Written Arabic. Wiesbaden: Harrassowitz. 1994. ISBN 0-87950-003-4

Ústavy

- The Lebanese Constitution. *Arab Law Quarterly*, [online]. Brill. 1997. vol. 12. no. 2. s. 224–261. [5. 2. 2019]. ISSN 02680556, Dostupné z: www.jstor.org/stable/3381819
- Lebanon's Constitution of 1926 with Amendments through 2004. [online]. Oxford University Press, Inc. The Comparative Constitutions Project. [5. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.constituteproject.org/constitution/Lebanon_2004?lang=en
- La Constitution Libanaise. [online]. Conseil Constitutionnel. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.cc.gov.lb/sites/default/files/La%20Constitution%20Libanaise.pdf>
- Lebanese Constitution. Arabic version. *World Health Organization* [online]. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.mindbank.info/item/5846>

Příspěvky na webu:

- AJROUDI, Asma. Lebanon in stalemate over new cabinet: What's the hold up? *Al Jazeera*. [online]. 20. 11. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/11/lebanon-stalemate-cabinet-hold-181119081915632.html>
- AJROUDI, Asma, CHUGHTAI, Alia, Lebanon elections 2018: Politics as usual. *Al Jazeera*. [online]. 2. 5. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/features/lebanon-elections-2018-politics-usual-180501091710689.html>
- AZHARI, Timour. Aoun naming ministers tips delicate balance. *The Daily Star*. [online]. 3. 9. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z:

<http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2018/Sep-03/462127-aoun-naming-ministers-tips-delicate-balance.ashx>

- AZHARI, Timour. Why is the upcoming year crucial for Lebanon? *The Daily Star*. [online]. 31. 12. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2018/Dec-31/472975-why-is-the-upcoming-year-crucial-for-lebanon.ashx>
- DAKROUB, Hussein, Nasrallah rejects linking Syria ties to forming govt. *The Daily Star*. [online]. 27. 8. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2018/Aug-27/461280-nasrallah-rejects-linking-syria-ties-to-forming-govt.ashx>
- DAKROUB, Hussein. Hariri to present Aoun with ‘outline’. *The Daily Star*. [online]. 25. 7. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2018/Jul-25/457805-hariri-to-present-aoun-with-outline.ashx>
- EINAV, Omer. The Presidential Crisis in Lebanon: Temporary Danger or Sign of a Destructive Rift? *The Institute for National Security Studies*. [online]. 22. 6. 2014. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.inss.org.il/publication/the-presidential-crisis-in-lebanon-temporary-danger-or-sign-of-a-destructive-rift/>
- FANKHAUSER, David, LICHAA, Olivia. Hezbollah in 2011. *International Institute for Counter-Terrorism*. [online]. 26. 1. 2012 [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.ict.org.il/Article/1084/Hezbollah%20in%202011#gsc.tab=0>
- SABBAGH, Marc. Lebanon’s Cabinet Crisis and Syria Spillover. *The SAIS Europe Journal*. [online]. 24. 4. 2014. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.saisjournal.org/posts/lebanon%E2%80%99s-cabinet-crisis-and-the-syria-spillover>
- YAN, Victoria, ANDERSONL, Finbar. STL mandate extended a further three years. *The Daily Star*. [online]. 23. 12. 2017. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2017/Dec-23/431345-stl-mandate-extended-a-further-three-years.ashx>
- Ministry of Justice. Republic of Lebanon. *The Ministry*. [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.justice.gov.lb/index.php/minister/1?tab=3>

- Special Tribunale for Lebanon. *STL Timeline of Events*. [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.stl-tsl.org/en/about-the-stl/636-creation-of-the-stl>
- Lebanese Elections Assistance Project. *Election Docs*. [online]. ©2019. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <http://lebanon-elections.org/documents/elections-docs/>
- Lebanon: Michel Aoun elected president, ending two-year stalemate. *BBC News*. [online]. 31. 10. 2016. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-37821597>
- Special Tribunale for Lebanon. *STL Bulletin- February 2018*. [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.stl-tsl.org/en/media/stl-bulletin/6261-stl-bulletin-february-2018>
- Special Tribunale for Lebanon. *STL Bulletin- August- September 2018*. [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.stl-tsl.org/en/media/stl-bulletin/6297-stl-bulletin-august-september-2018>
- What's on its agenda? *Al Jazeera*. [online]. 1. 2. 2019. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2019/02/lebanon-finally-government-agenda-190201075737392.html>
- Lebanon announces government after months of deadlock. *Al Jazeera*. [online]. 31. 1. 2019. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2019/01/lebanon-announces-government-months-deadlock-190131172502369.html>
- Hariri chairs Cabinet session at Grand Serrail. *The Daily Star*. [online]. 28. 2. 2019. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2019/Feb-28/477693-hariri-chairs-cabinet-session-at-grand-serail.ashx>